

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaalteaduste osakond

Heleri Jõgi

VABATAHTLIKU SOTSIAALTÖÖ KOGEMUSED SAAREMAA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja: Liina Käär MA

Pärnu 2016

Soovitan suunata kaitsmisele Liina Käär.

Kaitsmisele lubatud “...“..... 2016..... a.

TÜ Pärnu kolledži sotsiaalteaduste osakonna juhataja

Anne Rähn

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. VABATAHTLIKU TEGEVUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1. Kodanikuühiskond ja vabatahtlik tegevus	7
1.1.1 Kodanikuühiskonna olemus	7
1.1.2 Vabatahtlik tegevus ja selle roll ühiskonnas.....	11
1.2. Sotsiaaltöö mõiste ja vabatahtlik tegevus sotsiaalvaldkonnas	16
1.3. Vabatahtlik tegevus Eestis ja Euroopa Liidus	21
1.4. Vabatahtlik tegevus Saaremaal.....	26
2. UURING VABATAHTLIKUST SOTSIAALTÖÖST SAAREMAA NÄITEL	28
2.1. Uuringu eesmärk metoodika ja valim	28
2.2. Uuringu tulemused	30
2.2.1. Teadlikkus vabatahtlikust tegevusest	30
2.2.2 Vabatahtlike rakendamise peamised valdkonnad.....	37
2.2.3. Põhilised takistused vabatahtlikke leidmisel ja motiveerimisel.....	40
2.3 Peamised järeldused ja arutelu	43
Kokkuvõte	45
Viidatud allikad	49
Lisad.....	53
Lisa 1. Ankeetküsitlus	53
Summary	57

SISSEJUHATUS

Lõputöö teema on aktuaalne, sest vabatahtlik tegevus on Eestis üha populaarsust võitnud ning pea iga kolmas eestlane on rohkem või vähem vabatahtlikkusega kokku puutunud. Praxise 2013. aasta uurimusest, selgub, et vabatahtlikus tegevuses osalemise määr on tõusev trend. Eesti elanikest 31% on osalenud viimase aasta jooksul vabatahtlikus tegevuses, see on võrreldav Euroopa Liidu keskmise näitajaga (29%). (Vabatahtlikus...2013)

Käesoleva lõputöö autor on olnud ise vabatahtlikku rollis, kui kaasanud sotsiaaltöötajana vabatahtlikke erinevatesse tegevustesse. Nendeks tegevusteks on olnud lastekaitsepäeva -ja koduste laste jõulupeo korraldamine. Vabatahtliku tegevuse raames abistatud ka seeniorite seltsingut. Need on tegevused, mis ühendavad kogukonna liikmeid ning pakuvad tegevust erinevas eas inimestele.

Kodanikuühiskonna arengukavas 2011-2014 on selgitatud kodanike ühiskondlikus elus osalemise aktiivsusest, mis on tugevalt seotud vabatahtlikkusega, kuna kaasatus vabatahtlikku töösse on üks osalusdemokraatia avaldumise vorme. Vabatahtlik tegevus aitab muu hulgas kaasa vaesuse vähendamisele, tervishoiu ja sotsiaalhoolekande edendamisele, jätkusuutlikule arengule, õnnetuste ärahoidmisele ja nende tagajärgede likvideerimisele ning sotsiaalsele integratsioonile. Vabatahtlik tegevus mõjutab sotsiaalvaldkonda mitmel moel, tuues kasu nii vabatahtlikele endale, kogukonnale kui ka ühiskonnale tervikuna (Kodanikuühiskonna...2011).

Lehitsedes erinevaid internetilehekülgi leidub erinevaid uurimusi, mis on teostatud vabatahtlikust tegevusest, kuid suurem osa on suunatud vabatahtlike motivatsiooni tegurite leidmiseks ja vabatahtliku tegevusega hõivatusse. Teadaolevalt pole uuritud vabatahtliku tegevust just sotsiaalvaldkonna spetsialistide igapäeva töös ning vähe on uuritud, kui mitte üldse, otsest kasu ja tõhusust sotsiaalspetsialistide seas.

Käesoleva lõputöö eesmärk on teada saada sotsiaalvaldkonna spetsialistide teadlikkus vabatahtlikust tegevusest, selle vajalikkusest, kuidas leida ja motiveerida vabatahtlikke, ning mis on peamised takistused vabatahtlike kaasamisel. Töö autor soovib teada saada, kas ja millistes valdkondades sooviksid sotsiaalvaldkonna spetsialistid vabatahtlikke kaasata ning millised on nende senised kogemused vabatahtliku tegevusega.

Eesmärgist lähtuvalt otsitakse vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Milline on sotsiaalvaldkonna spetsialistide teadlikkus vabatahtlikust tegevusest?
2. Millised on põhilised takistused vabatahtlike motiveerimisel, leidmisel ja kuidas hinnatakse kaasamise arvukust erinevatesse tegevustesse?
3. Millised on peamised valdkonnad, kus nähakse vabatahtlike rakendamist?

Uurimisülesanneteks on tutvuda erialase kirjandusega, määrata üldvalim, viia läbi uurimus, analüüsida tulemusi ning teha järeldusi ja ettepanekuid.

Lõputöö autor soovib tänada käesoleva uurimustöö valmimise kaasaaitamises hea koostöö eest juhendajat, uuringus osalenud vastajaid ja toetuse eest enda perekonda.

Lõputöös kasutatavad põhimõisted

Vabatahtlik tegevus - Vabatahtlik tegevus on oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks (Vabatahtlikke värv 2016).

Vabatahtlik - Vabatahtlik on inimene, kes teeb vabast tahtest sihipärast ja teadlikku tööd teiste heaks. Seda tehakse ilma tasu saamata väljaspool oma pere- ja sõpruskonda (Hea Kodanik 2016).

Kodanikuühiskond - on kõiki inimesi huvide ja võimete kohaselt kaasavat osalusühiskonda, mis hõlmab inimeste omaalgatuslikku koostööd oma huvide järgimiseks ning avalike asjade arutamises ja otsustamises osalemiseks, samuti seda koostööd võimaldavaid ühendusi, võrgustikke ja institutsioone. Kodanikuühiskond tähendab suutlikku avalikku sektorit, tugevat erasektorit ja aktiivset kolmandat sektorit. (Hea Kodanik 2016)

Kodanikeühendused - ka kodanikeühendus. Üksikisikute poolt mittetulunduslikel eesmärkidel asutatud organisatsioon (Hea Kodanik 2016).

EMSL – on Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, mis tegutseb avalikes huvides ja töötab selle nimel, et Eestis oleks tugev kodanikuühiskond kus inimesed tahavad, saavad ja oskavad olla arukad, head ja aktiivsed kodanikud (Hea kodanik 2016).

1. VABATAHTLIKU TEGEVUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1. Kodanikuühiskond ja vabatahtlik tegevus

1.1.1 KODANIKUÜHISKONNA OLEMUS

Eesti ühiskond hakkas oma kodaniku algatuslikke ühendusi looma eelkõige Saksa ja Soome eeskujul. Omariikluse puudumise tõttu kujunesid kodanikuühendused kultuuriliseks alternatiiviks võõrriiklikele võimustruktuuridele, andes eestlastele võimaluse omal maal end vaimselt edendada ning rahvusena säilitada ja omariikluseks ette valmistada. XIX sajandi teisel poolel loodi Eestis massiliselt inimeste erinevaid ühendusi ja seltsi (muusikaseltsid, põllumeeste seltsid, karskusseltsid, näiteseltsid jne). Ka aastail 1920–1940 oli kodanikualgatuslike ühenduse sünni ja tegevus aktiivne. Pärast 1934. aasta riigipööret suruti poliitiline kodanikualgatus kodade süsteemi korporatiivsetesse raamidesse, kuid 1936. aastal loodud Ühistegevuskoda tegevuse tõttu olukord normaliseerus. (Raudla 2007, lk 43)

Eestis määratletakse kodanikuühiskonda kui kõiki inimesi huvide ja võimete kohaselt kaasavat osalusühiskonda, mis hõlmab inimeste omaalgatuslikku koostööd oma huvide järgimiseks ning avalike asjade arutamises ja otsustamises osalemiseks, samuti seda koostööd võimaldavaid ühendusi, võrgustikke ja institutsioone. Kodanikuühiskond tähendab suutlikku avalikku sektorit, tugevat erasektorit ja aktiivset kolmandat sektorit (Mis....2015).

Kodanikuühendustena räägitakse Eesti kontekstis erainitsiatiivil loodud mittetulundusühingutest ja sihtasutustest (mõlemad on võimalik asutada ka avalikul sektoril). Kolmas, mitteametlik tegutsemisvorm on seltsing, mis traditsiooniliselt tähistab

väiksemaid klubilisi koostegutsemisi, ent sisuliselt mahuvad selle alla ka erinevad liikumised või võrgustikud (sh virtuaalsed), mille puhul ei ole ametlikku registreerimist vajalikuks peetud. Mõnikord on seltsing esimeseks sammuks ametliku organisatsiooni asutamisel; mõnikord on tegu ajutise koostöövormiga, mis laguneb, kui eesmärk saavutatud või osalejad kaotavad huvi; mõned seltsingud tegutsevad aastaid. (Kodanikuühiskond 2014)

Avaliku sektori mudel kaitseb üldisi ja rahvuslikke hüvesid, kujundab asjakohaseid poliitikaid ning tegeleb seadusandluse ja muu sellisega üleriigilisel ja kohalikul tasandil. Ärisektor omakorda tegeleb kasumi tootmisega ettevõtluse kaudu. Kolmas mittetulunduslik sektor on kodanikualgatuse ja vabatahtlikkuse põhimõttel kasumit mittetaotlevate ühenduste ja huvirühmadena toimiv kodanikuühiskonna keskne osa. Kolmanda sektori võib omakorda jagada kaheks:

- 1) professionaalseks mittetulundussfääriks, kus inimesed palgatööd tehes esindavad peamiselt avalikku huvi, pakuvad eestkostet ja teenuseid;
- 2) ning puhtalt vabatahtlikuks tegevuseks, kus teiste sektorite esindajad oma kodanikualgatust vabatahtlikkuse alusel ellu viivad. (Mis...2015)

Kolmandas sektoris tegutsevate organisatsioonide vormideks on mittetulundusühing (MTÜ), sihtasutus (SA) ja seltsing – kõiki kolme võib ühe sõnaga nimetada mittetulundusühendusteks ja kolmandat sektorit ka mittetulundussektoriks. Suur osa mittetulundusühendustest on kodanikuühendused ehk vabaühendused - nende sõnadega tähistatakse üksikisikute (mitte nt avaliku võimu asutuste) algatatud mittetulunduslikke organisatsioone ja nende liite. Juriidilise määratluse kohaselt toimivad kolmandas sektoris mittetulundusühingud, sihtasutused ja seltsingud, mida on registreeritud üle 30 000, kellest u 800 on sihtasutused ja ülejäänud mittetulundusühingud. (Mis...2015)

Risto Jamnes toob enda bakalaureusetöös „Vabatahtliku tegevuse ja selle suhtumise võrdlev analüüs Paide linna ja Järvamaa aleviku koolide (Koeru Keskkool, Aravete Keskkool) põhjal“ välja Theodor Levitti määratluse kolmandast sektorist. Levitt märgib, et kolmandasse sektorisse kuuluvad väga erinevad organisatsioonid, mis tegelevad asjadega, mida valitsus või ärimaailm ei tee üldse, teevad halvasti või ebapiisavalt.

Kolmandat sektorit iseloomustavad sellised märksõnad nagu vabatahtlikkus, mittetulunduslikkus, heategevuslikkus, õlatunne ja seotus teiste sektoritega (Jamnes 2008, lk 5).

Kodanikuühiskonna põhialuseks on omaalgatus. Kaasa löömine seltsides, ametiliitudes, usuühingutes on vabatahtlik. Inimesed osalevad neis selleks, et tunda end aktiivse ja kasuliku ühiskonnaliikmena, tõhusamalt kaitsta oma õigusi ning veeta huvitavamalt vaba aega. Sellest lähtudes on vajalik, et avalik võim ja kolmas sektor teeksid tihedat koostööd. Paljudes riikides toetavad nii kesk- kui ka kohalik võim kolmandat sektorit märkimisväärselt ning on loodud süsteem nende rahaliseks toetamiseks. Riik ei ole ainult võimukandjate mure, riik puudutab meid kõiki. Kasulik ja vajalik on ka ärisektori ja kolmanda sektori koostöö (Raudla 2007, lk 43).

Kodanikuühenduste rolli ühiskonnas võib jagada kolmeks:

- a) nad aitavad ennetada ja lahendada ühiskondlikke probleeme;
- b) nad osalevad kogukonda ja riiki puudutavate otsuste tegemises ja elluviimises;
- c) aitavad parandada ühiskonna sidusust, usaldust ja koostööd.

Seega on kodanikuühiskond mitmekesine ning kodanikuühendused oma eesmärkidega vajaduste poolest erinevad (Kodanikuühiskonna...2015, lk 4).

Kodanikuühendused omakorda võib jaotada tinglikult kaheks nende peamiste eesmärkide alusel: osa tegutseb peamiselt ekspressiivsete ehk väljenduslike, osa aga instrumentaalsete ehk rakenduslike eesmärkide nimel. Esimesed püüavad säilitada ja edendada teatavaid normatiivseid väärtusi, nende puhul võib olla koostegutsemine ka eraldi eesmärk, näiteks laulukoorid, kirjandusringid ja spordiühingud. Teist tüüpi organisatsioonid aga püüavad saavutada kindlaid eesmärke, mille hulgas koostegutsemine st saadud rahuldus ei ole peamine, näiteks eri tüüpi huvikaitse, teatud sihtrühma olukorra parandamine, teenuste korraldamine või kohalik areng. Teist tüüpi organisatsioonidele on suunatud ka paljud tegevused, sest sellised ühendused saavad olla riigile partneriks erinevate eesmärkide saavutamisel (Kodanikuühiskonna...2015, lk 4).

Kodanikuühiskonnas on oluline roll vabatahtlikel, keda tegutseb enim keskkonnakaitse, loodushoiu, säästva eluviisi, kohaliku elu edendamise, noorsootöö ning lastega töötamise valdkonnas (Siseministeerium...2016).

Umbes kaks kolmandikku tegutsevatest kodanikuühendustest kaasab oma tegevusse vabatahtlikke, seetõttu on vabatahtlikud kodanikuühenduse jaoks oluline ressurss avaliku sektori toetuste, annetuste ning omatulu kõrval. Vabatahtlikus tegevuses osalemise üks motivaatoritest on saadav tunnustus, selleks on oluline jätkata vabatahtlike ja nende kaasajate tunnustamist. See aitab kaasa ka elanikkonna teadlikkuse tõstmisele erinevatest vabatahtlikuna tegutsemise võimalustest ja kasust, praegu ei ole see teadlikkus veel piisav. Oluline on, et vabatahtlikel ja vabatahtlike kaasajatel oleks võimalus saada tegutsemiseks vajalikku infot, olgu see siis infoportaali või piirkondlike vabatahtlike tugikeskuste kaudu. (Kodanikuühiskonna...2015, lk 20)

Kodanikuühiskonna arengukavas 2015-2020 on püstitanud eesmärgid, millel on alaeesmärgid ning alaeesmärgid jagunevad omakorda kolmeks meetmeks. Siinkohal tuuakse välja teise meetme tegevused, kus keskendutakse näiteks üleriigilise vabatahtlike ja vabatahtlike kaasavate kodanikuühenduste tunnustamise jätkamisele ja vabatahtliku tegevuse õiguskeskkonna kujundamisele - märksõnadeks on eelkõige vabatahtlike kindlustamine ja maksuküsimused, aga ka vabatahtliku tegevuse legaalseaduse puudumine. Samuti on oluline tegeleda vabatahtliku tegevuse teavitustööga ning toetada vabatahtlike tugivõrgustikku, et aidata kaasa vabatahtlike vahendamisele ja kaasamisele. (Kodanikuühiskonna...2015, lk 21)

Kodanikuühiskonna arengukavast 2015-2020 selgub, et on olemas konkreetsed ettepanekud seaduste muutmiseks, mõned neist, näiteks vabatahtlike kaasamise kulude hüvitamine kodanikuühendustes, on ka juba jõustunud. (Kodanikuühiskonna...2015, lk 8) Kodanikuühenduste kaasamisel võib olla mitmeid eeliseid. Paljudes valdkondades on kodanikuühendustel ainulaadsed teadmised ja kompetentsus, kuna neil on otsene ja lähedane suhe eri ühiskonnagruppidega (nt kogukonnad ja riskirühmad) Arvatakse, et sihtrühmad usaldavad kodanikuühendusi rohkem, ning eeldatakse, et kodanikuühendused on võimelised looma silla kõige haavatavamate sihtgruppide ja ühiskonna vahel, mille tagajärjel on Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) panus avalike teenuste delegeerimisse on olnud märkimisväärne - Šveitsi vabaühenduste fondi kaudu arendati ja

tugevdati kolmanda ja avaliku sektori vahelist koostööd avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmisel, et aidata kaasa sotsiaalse sidususe suurendamisele ja kohalike elanike tervist soosiva elukeskkonna kujundamisele. 79-st toetatud ühendusest 56 on koostöös KOV - de ja ministeeriumitega üle Eesti käivitanud ja arendanud mitmeid vajalikke avalikke teenuseid, eelkõige on pakutud erinevaid sotsiaalteenuseid nii lastele, lastevanematele, peredele, noortele, eakatele jne. (Kodanikuühiskonna...2015, lk 11)

Statistika uuringus tuuakse välja, et kodanike ühiskondlikus elus osalemise aktiivsus on tugevalt seotud vabatahtlikkusega, kuna kaasatus vabatahtlikku töösse on üks osalusdemokraatia avaldumise vorme (Tasuja 2011, lk 3).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kodanikuühiskond ehk osalusühiskond on loodud selleks, et kaasata inimesi nende huvidest ja võimetest lähtuvalt, kus iga kodanik saab kaasa rääkida valitsusasjades ning muuta ühiskond paremaks. Kodanikeühenduste peamisteks tegevusteks on piirkondliku elu edendamine ja toetamine. Kodanikeühendused kaasavad enda tegemistesse vabatahtlikke, seega on vabatahtlikud oluline ressurss kodanikeühenduste jaoks.

1.1.2 VABATAHTLIK TEGEVUS JA SELLE ROLL ÜHISKONNAS

1997. aasta novembris kuulutas ÜRO Peaassamblee 2001. aasta rahvusvaheliseks vabatahtlike aastaks. Aasta peaesmärgiks oli vabatahtlikkuse suurem tunnustamine, toetamine ning võrgustike loomine ja edendamine. Rahvusvaheline vabatahtlike aasta pakkus ainulaadset võimalust rõhutada miljonite vabatahtlike saavutusi üle kogu maailma ja julgustas inimesi vabatahtlikus tegevuses osalema. ÜRO rahvusvaheline vabatahtlike aasta 2001 oli vabatahtlikkusele suurema tähelepanu pööramise katalüsaatoriks ja pakkus võimalust rõhutada vabatahtliku töö saavutusi. Lisaks töötati tegelikele kogemustele tuginedes välja mitmeid soovitusi vabatahtlikkuse potentsiaali edasiseks toetamiseks ja arendamiseks. (Mänd *et al.*, 2004-2005, lk 7-8)

Vabatahtliku tegevuse uurimine ja selle tähtsuse rõhutamise on viimastel aastatel hoogustunud mitmel pool maailmas. ÜRO 2005. aasta peaassambleel seati eesmärgiks

ühtlustada vabatahtlike tegevuse taset erinevates riikides, mis on oluline seetõttu, et vabatahtlike täispotentsiaali kasutamine annab võimaluse astuda vastu globaliseeriva maailma ees seisvatele väljakutsetele (Rochester 2006, lk 2).

Vabatahtlik töö on mõiste, (Vabatahtlikud...2007) mida kasutatakse sama tähenduslikuna vabatahtlikule tegevusele. Kuna teadaolevalt pole tegutsemine vabatahtlikuna kajastatud Eesti Vabariigi tööseadusandluses, siis on otstarbekam vääriti mõistmise vältimiseks järjepidevalt kasutada terminit vabatahtlik tegevus. Vabatahtliku tegevuse arengukava aastateks 2007-2010 sõnastab vabatahtliku tegevust oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikse huvides ja ühiskonna heaks. Enda pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikusk tegevuseks.

2008. aasta Euroopa Sotsiaaluuringu andmete alusel on vabatahtlik, keda siinkohal defineeritakse kui isikut, kes on küsitlusele eelnenud kuu jooksul teinud vabatahtlikku tööd, peamiselt 40-64-aastane, kesk-/kutse-või kõrgharidusega, eesti keelt kõnelev, linnas elav, töötav ja kõrgema sissetulekuga Eesti elanik. (Kodanikuhariduse...2012, 5) Antud uuringust selgub veel, et vabatahtlikud on keskmisest Eesti elanikust mõnevõrra optimistlikumalt meelestatud kaasmaalaste aususe ning abivalmiduse osas. Vabatahtlike üldine eluga rahulolu on mõneti kõrgem kui keskmisel inimesel (Kodanikuhariduse...2012, 6).

Vabatahtlikul tegevusel on oluline roll mitmete probleemide lahendamisel – vabatahtlik tegevus tugevdab sotsiaalset sidusust, suurendab seotust ja kaasalöömist, stimuleerib kodanikuaktiivsust jpm. Olles vabatahtlik, panustab inimene oma kogukonna arengusse, mis muuhulgas väljendub paremas majanduslikus ja sotsiaalses keskkonnas. Vabatahtlikud toovad kasu organisatsioonidele, kus nad tegutsevad, ning saavad ennast arendada. Seepärast on elanike ühiskondliku aktiivsuse hindamiseks oluline mõõta vabatahtlikus tegevuses osalemise määra. (Kodanikuühiskonna...2015, lk 15)

Ühtlasi tugevdab vabatahtlik tegevus solidaarsust ja on üksikisikute ja ühenduste jaoks võimalus käsitleda inimlikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid vajadusi ja probleeme. Sageli tehakse vabatahtlikku tegevust mittetulundusühingute või kodanikualgatuste toetuseks (Komisjoni...2011, 2).

Sotsiaalarengu komisjoni järgi on vabatahtlikkus vajalik ja kasulik nii indiviididele endale kui ka laiemale ühiskonnale, kuna see aitab luua rikkama sotsiaalse keskkonna ja tekitada omavahelise usalduse ning kokkukuuluvustunde. Vabatahtlikkus paneb aluse ühiskonna sotsiaalsele arengule ning küpsusele. Vabatahtlikkuse küsimust seostatakse püüetega kaotada vaesust, edendada tööhõivet, suurendada sotsiaalset kaasatust – julgustada sealhulgas vähemate võimalustega inimesi ja muid tundlikke gruppe ning tõsta teadlikkust laiaulatuslikest ja kiiretest muutustest eluvaldkondades, mis avaldavad kõikjal ühiskondades sügavat mõju. (Mänd *et al.*, 2004-2005 lk 15)

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Vabatahtlike (UN Volunteers) missioonis on öeldud, et vabatahtlik tegevus toob kasu nii ühiskonnale laiemalt kui ka vabatahtlikule üksikisikuna. Selle kaudu panustatakse majanduslikult ja sotsiaalselt. Vabatahtlik tegevus aitab ühiskonda sidusamaks muuta, suurendades usaldusväarsust ja vastastikust heatahtlikkust kodanike seas (How...2015).

Gramberg ja Vutt arvavad, et vabatahtlik tegevus suurendab inimeste vahelist usaldust, aitab kujundada ühiseid norme ja luua sotsiaalseid võrgustikke, mis omakorda soodustab koostööd ühiste eesmärkide nimel. Seega on vabatahtlik töö väga tähtis aktiivsete ja hoolivate kodanike kujundamisel, sidusa ja stabiilse ühiskonna arenemisel ja reaalse sotsiaal - majandusliku väärtuse tootmisel (Gramberg & Vutt, 2005).

Vabatahtliku tegevusega seotud inimesed peegeldavad ühiskonna mitmekesisust kaasates igas vanuses mehi ja naisi, töötuid ja töölkäijaid, inimesi erinevate etniliste taustadega, usugruppe ning erinevate rahvuste kodanikke. Neid kaasatakse laiaulatuslikesse tegevustesse nagu hariduse ja teenuste pakkumine, vastastikune abi või eneseabi, õigusabi, kampaaniate korraldamine, juhtimine ning kogukonna ja keskkonna tegevused. Vabatahtlik tegevus on üks võimalustest, kus erinevate võimete ja taustadega inimesed saavad panustada positiivsesse muutusesse (Why...2015).

Mänd, Gramberg ja Kõre raamatus „Paberid ja Praktika“ viitavad Asepeadirektor Lars Pettersoni avaldusele, milles Lars selgitab vabatahtlikkuse rolli sotsiaalse arengu edendamisel. Oma erinevates vormides mängib vabatahtlikkus olulist rolli usalduse ja ühtsustunde tekitamisel. Peale selle on vabatahtlikkus näidanud, et see on heaks lepituse ja taastamise allikaks. Kodanike ja kodanikuühenduste aktiivne osalus nii kohalikul kui

riiklikul tasandil on hästi toimiva demokraatia eelduseks. Kokkuvõtteks tõdeb Petterson, et vabatahtlikkus on kodanike osaluse heaks avalduseks. Koostöös valitsuste ja erasektoriga on vabatahtlikud oluliseks jõuks sotsiaalses arengus, vaesuse hävitamises, sotsiaalses kaasatuses ja vähemate võimalustega inimeste julgustamises. /.../ Kuna vabatahtlik tegevus on nende üksikisikute ja gruppide valiku tulemus, kes tahavad aktiivselt osaleda arenguprotsessis, on valitsustel oluline tunnustada nende iseseisvat iseloomu ja hinnata nende panust, toetada tegevust ja keskenduda koostööle. Siiski, vabatahtlikud ei saa ega tohigi kunagi asendada valitsuste vastutust oma kodanike ees (Mänd *et al.*, 2004-2005, lk 15).

Wilsoni meelest pakub vabatahtlik tegevus võimalust olla aktiivne kodanik ja kogukonna liige, omandada uusi oskusi ja laiendada silmaringi, laiendada oma sotsiaalset võrgustikku, saada uusi tutvusi ja suurendada enesekindlust. Arvab ka, et vabatahtlikuna tegutsemine suurendab inimese huvi enda ümber toimuva vastu, ning tõstab tema ühiskondlikku ja poliitilist aktiivsust. Veel selgub, et vabatahtlikuna tegutsenuil on vanemas eas parem tervis ja nad on oma eluga rohkem rahul kui teised. Samuti on vabatahtlikud innukamad õppima ja haridust omandama ning neil on kergem tööd leida tänu ulatuslikumale sotsiaalsele võrgustikule ja töökogemusele. (Wilson 2000)

Vabatahtliku tegevuse puhul on oluline roll kommunikatsioonikorralduse töös ning siinkohal tuuakse välja mõningad vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonikorralduse tegevused: (Hinsberg *et al.*, 2012-2014, lk 35)

- Vabatahtlik tegevus on leidnud oma koha ühiskonnas.
- Informatsioon vabatahtliku tegevuse kohta on olemas.
- Vabaühendustel on vabatahtlike kaasamise kogemused. Kaks kolmandikku ühendustest on kaasanud vabatahtlikke. Viimastel aastatel on vabatahtlike kaasamine ühendustes kasvanud.
- Loodud on tugimehhanismid vabatahtliku tegevuse lihtsustamiseks ja süstematiseerimiseks. Headeks näideteks on Vabatahtlike Värav, vabatahtliku pass, vabatahtliku sõbra märk jt.

- Vabatahtlikke tunnustatakse ka riiklikul tasandil. VTA annab aastast 2005 välja aasta vabatahtliku tunnustust tähelepanuväärselt olulise vabatahtliku töö eest.
- Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 edendas erinevate ürituste, projektide ja meediakajastusega vabatahtlikku tegevust Eestis.
- Positiivsed suuremad vabatahtliku tegevuse projektid aitavad kaasa vabatahtliku tegevuse üldisele väärtustamisele. Näiteks Teeme Ära!, Toidupank, PÖFF, SA Tallinn, Tagasi Kooli, külaliikumise ja linnaosade seltside tegevus.
- Vabatahtlik tegevus on kohalikus meedias kajastatud. Kajastatakse suuremaid projekte ja seonduvaid teemasid, nagu annetamine, heategevus, doonorlus, kodanikualgatus, loodus ja loomakaitse, kogukond ja turvalisus jt.
- Presidendi tähelepanu kodanikuühiskonna arendamisele ja seega ka vabatahtliku tegevuse teemale suurendab vabatahtliku tegevuse kõlapinda Eestis.

Vabatahtlik tegevus on oluline ka noorsootöös. Selle arengu toetamine on eelkõige oluline seetõttu, et tugevdab oluliselt ühiskonna sidusust ja aitab noortel kasvada ning arendada oma sotsiaalset närvi proovile pannes. Oma panuse annab see ka teistele arengutele ühiskonnas, kuna noored, kes on saanud vabatahtlikust tegevusest positiivse kogemuse, on tulevikus täiskasvanud, kes tõenäoliselt kaasavad oma töödesse ja tegevustesse vabatahtlikke ning samas jätkavad ka ise vabatahtlikuna ühiskonda panustamist. Vabatahtlik tegevus on sageli just selline algatus, mis toob esmalt kaasa muutuse isiklikul tasandil ja seejärel arusaamise, et mõju on laiem ja võimaldab omal moel maailma muuta. (Kannelmäe-Geerts, 2011, lk 2)

Tõnsingu arvates tunnetab vabatahtlike töö väärtust igaüks, kes tarbib mingit hüve, selleks võib olla puhas loodus, turvalisem kodukant, positiivseid tundeid loov kultuurisündmus või ligimesehoolitsus, millena saab keegi teine tunda ennast inimväärseks (Tõnsing 2011, 27).

Vabatahtlik tegevus võimaldab tunda kontrolli oma elu ja keskkonna üle ning see leevendab üksindust, kurvameelsust, stressi, depressiooni, ärevust ja haigusrisi. Eeltoodu paneb inimesi omakorda vähem osalema sotsiaalselt patoloogilises käitumises

nagu vandalism ja ennast kahjustav käitumine. Uurijad väidavad, et lisaks tõstab vabatahtlik tegevus vabatahtlike elukvaliteeti, rahulolu, enesehinnangut ning suurendab õnnetunnet (Luide 2013, 27).

Seega tuginedes eelnevatele allikatele hõlmab vabatahtlik tegevus enamasti iga ühiskonna eksisteerivat valdkonda, kus on prioriteetideks väärtuste ja huvide arendamine. Ilma rahalist kasu saamata tehakse koostööd eesmärgiga aidata ühiskonda ja teisi enda vabast tahtest.

1.2. Sotsiaaltöö mõiste ja vabatahtlik tegevus sotsiaalvaldkonnas

Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni kohaselt on sotsiaaltöö ennetav, leevendav, rehabiliteeriv, juhendav, hooldav või arendav kutsealane tegevus sotsiaalse õigluse põhimõtete elluviimiseks, sotsiaalse sidususe edendamiseks ja elukvaliteedi parandamiseks (ESTA).

Mitendorf tuginedes Dominelli (2009) arvamusele sõnastab sotsiaaltöö järgmiselt: sotsiaaltöö on hoolitsev professioon, mis tegutseb sotsiaalses ühiskonnas. Sotsiaaltöö definitsiooni esitamisel tuleb vahet teha formaalse ehk ametliku ja mitteformaalse ehk mitteametliku aitamise vahel kirjeldades professionaalset praktikat. Mitteformaalne abi on sageli seotud vabatahtliku heast südamest ja omakasupüüdmatu hoolitsemisega võrrelduna professionaalse toetuse ja formaalse abiga palgates kvalifitseeritud aitajad (Mitendorf 2010).

Sotsiaaltöö mitteformaalseid aspekte (mitteametlikke) võib leida perekondades, sõpruskonnas, naabruses, vabatahtlike hulgas, kõikjal kus pakutakse vastastikust abi. Mitteformaalne aitamine avaldab mõju formaalsele sotsiaaltööle. Mõningatel juhtudel mitteformaalne aitamine täiendab formaalset hoolekannet. Näiteks, kui perekond ja sõbrad aitavad kaasa formaalses hoolekandes hooldust saava eaka hooldamisel (Mitendorf 2010). Formaalne sotsiaaltöö on tuntud ka mõistena 'professionaalne sotsiaaltöö' eristades sellega end mitteformaalsest aitamisest. Professionaalne sotsiaaltöö hõlmab endas laiemat aruandekohustust ja vastutust kui seda on mitteformaalse sotsiaaltöö puhul. Ka nõuab formaalne sotsiaaltöö sotsiaaltöötajalt arusaama keerulise inimkäitumise põhjustest ning süsteemset sekkumist inimeste eludesse erinevatel meetoditel. Sotsiaaltöötaja peab oskama inimesele selgitada miks üks või teine käitumine on ja teine ei ole ühiskonnas aktsepteeritav. (Mitendorf 2010)

Sotsiaalvaldkonnas töötavate vabatahtlike organisatsioonide ja vabatahtliku sotsiaaltöö teoreetiline ja empiiriline uurimine ja tema rollide määratlemine algas heaoluriikides 1970ndate aastate alguses (Kuhnle & Selle 1995, lk 1) Ester Liinak toob enda diplomitöös välja asjaolu, et raske on tõmmata piiri vabatahtliku töö ja vabatahtliku sotsiaaltöö vahel (Liinak 2003).

Raamatus Eesti Sotsiaaltöö I kongress „Sotsiaaltöö muutuvus ühiskonnas“ „mõistetakse vabatahtliku sotsiaaltöö all sotsiaalse suunitlusega tegevust, mille eesmärk on ennetada või lahendada sotsiaalseid probleeme“. Tegevus on suunatud indiviidide ja gruppide heaolu suurendamisele. Tööd teevad kas vabatahtlikud mõne organisatsiooni raames või vabatahtliku organisatsiooni poolt palgatud inimesed. Eristatakse otsest (abiandmine inimese heaolu ja elukvaliteedi parandamiseks) ja kaudset (avaliku arvamuse kujundamine) vabatahtlikku sotsiaaltööd. (Kiik 1998, lk 23) Vabatahtliku sotsiaaltöö tegevuse sektor sisaldab vanade inimeste või täiskasvanud vaimsete häiretega inimeste toetamist, õpetamist ja füüsilise puudega või uimastite või alkoholi kuritarvitamise probleemidega inimeste abistamist. (Becoming...2010)

Mitmekülgne sotsiaaltöö praktika hõlmab koostööd vabatahtlikega ja sageli nende tegevuste haldamist. Sotsiaaltöö spetsialistide ülesanded seoses vabatahtlikega ulatuvad asutuse vabatahtlike programmi administraatoriks olemisest kuni koostööni iseseisvate või eneseabi/ ühisabi vabatahtlike gruppidega. Kui ka kliendi perekonna liikmete, sõprade

ja naabrite mobiliseerimiseni, sekkumise või abi jaoks, kuni üksikisikute abistamiseni, et aidata neil kaasa lüüa sotsiaaltöös läbi vabatahtlikkuse. Sotsiaaltöötajad on seotud erinevate vabatahtlikega, noortest vanadeni, väga oskuslikest kuni oskamatuteni, ja erinevatest etnilistest gruppidest. Kokkuvõtteks, sotsiaaltöö spetsialistid kohtuvad vabatahtlikega erinevatest olukordades ja lugematul hulgal kooslustes. (Models...2014)

Vabatahtlikkust nähakse üha enam sotsiaalse sidususe loojana, töötute rehabilitatsiooni vahendina ja osana elukestvast õppest (Survey...2004, lk 33). Vabatahtliku Tegevuse Arengukavas 2007-2010 on välja toodud aspekt, kus vabatahtlikud tegutsevad altruistlikel kaalutlustel teiste hüvanguks, tehes seda hobikorras, heategevuse või sotsiaaltöona, puhtalt seetõttu, et teistele head teha või teatud kogemuste saamiseks. Vabatahtlikuks minnakse omaalgatuslikuks või võetakse osa organisatsiooni korraldatud tegevusest. See võib toimuda ühekordselt või regulaarselt (Vabatahtliku Tegevuse arengukava 2007-2010, lk 4).

Vabatahtlik töö mõjutab sotsiaalvaldkonda mitmel moel, tuues kasu nii vabatahtlikele endale, kogukonnale kui ka ühiskonnale tervikuna. Näiteks võib vabatahtlik tegevus pakkuda vajalikke kogemusi tööturule siirdumiseks, võimalust õppida juurde uusi oskusi, tõsta elukvaliteeti ja aidata kaasa sotsiaalse sidususe suurenemisele ühiskonnas (Tasuja 2011, lk 3).

Igal aastal liituvad miljonid inimesed vabatahtliku tegevusega, olgu selleks tervishoiu teenuse pakkumine tasuta kliinikutes, kaaslaseks varjupaikades või juhendades kirjaoskamatuid. Mitmed organisatsioonid nagu Inimeste Varjupaik, Ameerika Punane Rist ja sihtasutus Suur Vend Suur Õde on läinud üle suuresti vabatahtliku tegevuse alla (Widjaja 2010, lk 4).

Rochester tuginedes Clarkile (2004) toob välja, et Inglismaa Vabatahtliku tegevuse käsiraamat kirjeldab vaimsete häiretega vabatahtlikke, kes osalesid tervishoiuministeeriumi poolt läbiviidud projektis „Vabatahtlikud Vaimse Tervise heaks“. Projektist selgus, et mitmed inimesed, kellel on olnud vaimseid häireid, tundsid, et vabatahtlik tegevus on nende paranemise üks osa ja sageli saanud tähtsamaks suunaks tagasi „normaalsesse ellu“. Läbiviidud uurimus 120 vaimse tervise probleemi kogenud inimesega sama projekti raames leidis, et vabatahtlikuks olemine andis neile võimaluse:

luua ellu korrapära, suurendas sotsiaalsel läbikäimist; parandas enesekindlust ja enesehinnangut; suurendas eneseteadlikkust; töötada teistega ühiste eesmärkide nimel; õppida rohkem tuleviku võimaluste kohta- töö, haridus jne; ja parandas oskusi ja teadmisi. (Rochester 2006, lk 17)

Tuulike Mänd arvab, et pensioniikka jõudnutele pakub vabatahtlik tegevus teist karjääri, inimene hoiab ennast aktiivsena, tal on suhtlusvõrgustik. Veel mainis Mänd, et tänu vabatahtliku tegevuse mitmekesisistumisele peaksid noored enda CV-s kajastama vabatahtlikku tegevust, mis annab ka töökogemusse (Paluoja 2011). Pärnus näiteks korraldatakse vabatahtlike tegude messi, kus tehakse vabatahtlikku tööd, kus on võimalus proovida kõigil soovijatel erinevaid tegevusi vabatahtlikkuse raames (Paluoja 2014).

Merle Piho poolt teostatud magistritöös „Eakas vabatahtlik: ressurss ühiskonnas“, keskendub autor vabatahtliku töö tähendusele eakatele ja ühiskonnale. Magistritöös toob autor välja, et vabatahtliku eaka jaoks on mitmeid tegureid, miks antud tööd teha. Peamisteks teguriteks on enese vajalikuna tundmist. Olulised on ka suhtlemis-, kuuluvus ja eneseteostusvajadus. Vabatahtlik tegevus on kaasa toonud positiivseid muutusi eakate igapäevaelus ning peale tööelu lõppu jõudmist on leitud enda teadmiste ja kogemuste uus väljund. Ühiskonna jaoks on eakad suureks ressursiks tegeleda vabatahtliku tööga (Piho 2010, lk 27-28).

Töötutel on võimalus ennast proovile panna vabatahtlikus tegevuses, milleks on Eesti Töötukassa poolt pakutav teenus vabatahtlik töö. Vabatahtlik töö soodustab tööle saamist: aitab valmistada ette tööeluks, annab uusi kogemusi, teadmisi ja oskusi ning aitab tekitada või säilitada tööharjumust. Töö võib hõlmata erinevaid avalikes huvides ja ühiskonna heaks tehtavaid tegevusi, soovitavalt kultuuri, hariduse, sotsiaaltöö-, keskkonnakaitse-, ühistegevuse või muus avaliku huvi valdkonnas. Samuti võib selleks olla ettevõtete korraldatud heategevuslikes tegevustes osalemine (Eesti Töötukassa 2016). Antud teenust võib pidada vabatahtlikuks sotsiaaltööks, sest töötute valdkond on suuresti seotud sotsiaalvaldkonnaga.

Näiteid inimeste poolt, kes on teinud ja teevad vabatahtlikku tööd

Vabatahtliku tegevuse aasta raames 2011 on siseministeeriumi poolt välja antud raamat „Olen vabatahtlik, muudan maailma“, kus eestlastest ja Eestis viibinud vabatahtlikud räägivad enda loo, kuidas ja miks nad teevad vabatahtlikku tööd. Siinkohal tuuakse välja mõned ütlemsed ja mõtted vabatahtlike poolt, mis kinnistab vabatahtliku tegevust sotsiaalvaldkonnas ja on reaalseks näiteks kui aktuaalne ja igapäevane on vabatahtlik tegevus just sotsiaalvaldkonnas.

Piet Boerefijn, kelle eestvedamisel algatati Eestis Toidupank arvab, et ilma vabatahtliketa ei saaks ühiskond töötada. Igas ühiskonnas on probleeme ja vajadusi. Riik üksi ei saa kõike teha, korraldada, maksta või organiseerida, ning toonitab, et loomulikult ei saa iga kord, kui inimene teeb midagi head, pidada seda vabatahtlikuks tegevuseks, vaid mõnikord on lihtsalt tarvis teha väikeseid asju, et muuta enda elu paremaks (Boerefijn 2011, lk 8).

19-aastane Malin Svensson tuli aastaks Eestisse vabatahtlikuks Euroopa noortele suunatud Euroopa vabatahtlik teenistus kaudu. Vabatahtlikuna tegutses Malin Viljandi lähisel Väikemõisa asenduskodus, kus viis läbi erinevaid projekte, käis lastega teatris ja raamatukogus (Svensson 2011, lk 11).

Margot Hein, kes tegutses vabatahtlikuna Tartu Ülikooli Kliinikumi lastefondis veebihaldajana märgib, et vabatahtliku tegevusega kaasneb väga suur energialaeng ja hea enesetunne. Peamisteks motivaatoriteks on tegutsemisest saadavad värvikad kogemused ning ehedad emotsioonid (Hein 2011, lk 22).

Evi Karilaid üks vanimaid vabatahtlikke Eestis ja ka üks staažikam sellel alal. Evil on kahekümne aasta pikkune staaž vabatahtlikuna. Ta alustas, kui jäi pensionile, abistab Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingus (VENÜ). Peamisteks tegevusteks on olnud tugiisik haiglates, hooldekodudes ja kodudes (Karilaid 2011, lk 23).

Antud alapeatükist selgus, et sotsiaaltöö ja vabatahtlik tegevus on omavahel seotud ning seda on võimalik ja vajalik siduda. Sotsiaalvaldkond on oluline osa ühiskonnast, kui mitte üks suurimaid ja tähtsamaid. Järgmises alapeatükis tuuakse välja erinevaid uuringuid ja statistikat vabatahtliku tegevuse kohta Eestis ja Euroopas.

1.3. Vabatahtlik tegevus Eestis ja Euroopa Liidus

Eurobaromeetri 2006. aasta uuringu järgi osutas 28% eestimaalastest vabatahtlikku abi organisatsiooni heaks või osales ise aktiivselt mõne organisatsiooni töös. See näitaja oli madalam kui Euroopa Liidu 25 riigi keskmine, milleks oli 34%. Eesti oli vabatahtlike osatähtsusest 14. riik liidus (Study...2010).

Vabatahtliku tegevuse statistika järgi on 2013. aastal ühes või teises vabatahtlikus tegevuses osalenud 31% Eesti elanikest, arvestades kokku nii teadlikke kui ka mitteteadlikke vabatahtlikke. Vabatahtlikuna tegutsemise määr ei ole üle Eestis ühtlane, vaid erineb maakonniti üsna palju. Viimase aasta jooksul on vabatahtlikus tegevuses osalenud Jõgeva maakonna elanikest üle poole (55%), Võru maakonnas ligikaudu pooled (49%) ja Rapla maakonnas (43%) elanikest. Need kolm on kõige aktiivsemad maakonnad. Väikseim on vabatahtlike osakaal seevastu Saare (9%), Põlva (13%) ja Viljandi maakonna (18%) elanike hulgas. (Vabatahtlikus...2013, lk 51)

Praxise uuringu kohaselt osalevad vabatahtlikus tegevuses oluliselt rohkem Eesti noori vanuses 15–24 eluaastat kui rahvastik keskmiselt, noorte vabatahtlike osakaal oma vanuserühmas on 42%, samas kui üldine osalusmäär on 31%. Kesk-Eesti elanikest (44% piirkonna elanikkonnast), eesti suhtluskeelega (35%) ja kõrgharidusega inimesi (42%).

Ajakasutuse uuringust selgub, et aastal 2009-2010 osales Eestis vabatahtlikus tegevuses 52% naisi ja 48% mehi. Kõige sagedamini tegid vabatahtlikku tööd 45– 64-aastased

inimesed, keda oli abistajate hulgas 38%. Üsna vähe (8%) oli vabatahtlike seas pensioniealisi. Enamik (62%) teistele abi osutanud inimesi töötas ise täis- või osaaajaga. Keskmiselt kulutas iga vabatahtlik aastatel 2009–2010 teiste aitamisele 21 tundi kuus.

Võrreldes meestega tegid naised selle aja jooksul 6 tundi rohkem vabatahtlikku tööd. Meestel seevastu kestis iga aitamiskord 24 minutit kauem kui naistel (vastavalt 4,3 ja 3,9 tundi). Keskmiselt kulus vabatahtlikel igale tööle 4 tundi (Tasuja 2011, lk 8-9).

Tasuja poolt koostatud ajakasutuse uuringus selgitab autor statistiliste andmete erinevust. Eestis ei ole vabatahtlike kohta statistika kogumine ajaloolistel põhjustel kuigi levinud olnud. Viimasel ajal on siiski lisandunud üsna mitu uuringut kodanikuühiskonna ja vabatahtliku tegevuse kohta. Samuti on selle teemalised küsimused lisatud mõningatesse rahvusvahelistesse uuringutesse, kus ka Eesti osaleb. Eri uuringute infot on aga erineva metoodika ja definitsioonide tõttu keeruline omavahel võrrelda. Allpool on siiski ülevaade vabatahtlikke käsitlevate uuringute olulisematest tulemustest. (Tasuja 2011, lk 11)

Kui anda vabatahtlikule tegevusele rahaline väärtus Eestis, siis tuleb kasutada miinimumpalga meetodit. Selle puhul korrutatakse vabatahtlikule tegevusele kulutatud aeg minimaalse tööjõukulu väärtusega. Eestis oli see, 2010. aasta andmete põhjal, 29 miljonit eurot aastas. Sisemajandusekoguprodukt (SKP) oli 2010. aastal Statistika andmete põhjal 14,5 miljardit eurot, järelikult moodustas vabatahtlik tegevus sellest minimaalselt 0,2%. Keskmise palga meetodiga eeldatakse, et vabatahtliku töö ajaline väärtus on võrdne keskmise palgaga. Hinnangut täpsustatakse erineva sotsiaaldemograafilise taustaga inimeste keskmise palgaga. Vabatahtliku töö väärtus keskmise palga meetodil Eestis oli 2010. aastal 81,7 miljonit eurot ehk 0,56% SKP-st. (Noor 2011, lk 9)

Ajaloo ja konteksti taustal vaadatuna on Euroopa vabatahtlik tegevus erinev eri Euroopa riikides. Kuigi teatavates Euroopa Liidu liikmesriikides on pikaajalised traditsioonid ja hästi arenenud vabatahtlik töö ja vabatahtlikud sektorid (nt Iirimaa, Madalmaad ja Ühendkuningriik), teistes riikides on vabatahtlik sektor veel kujunemisjärgus või halvasti arenenud (näiteks Bulgaaria, Kreeka, Läti, Leedu ja Rumeenia). Vabatahtlik töö on tugevalt mõjutatud ajaloo, poliitika, kultuuri ja riigi poolt (Volunteering...2010, 45).

Erinevad riigid defineerivad vabatahtlikku tegevust erinevalt ning mitmetel riikidel puudub ametlik definitsioon vabatahtlikust tegevusest (European...2010, 50-51). Viieteistkümnest Euroopa Liidu riigist puudub ametlik definitsioon, nendeks riikideks on: Madalmaad, Slovakkia, Rootsi, Ühendkuningriik, Austria, Bulgaaria Taani, Eesti, Soome, Saksamaa, Prantsusmaa, Kreeka, Iirimaa, Leedu ja Luksemburg. Ametlik definitsioon vabatahtlikust tegevusest on kaheteistkümnel Euroopa Liidu riigil, milleks on Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Hispaania, Belgia, Küpros, Tšehhi Kuningriik, Ungari, Itaalia, Läti ja Malta. (European...2010, lk 50-54)

Järgnevalt tuuakse mõned näited kuidas erinevad riigid vabatahtliku tegevust defineerivad. Rumeenia seadus näeb ette, et vabatahtlik tegevus on midagi muud kui töösuhted ja suhted tööandja ja töötaja vahel. Itaalia seadus näeb ette, et vabatahtliku roll on kokku sobimatu igat tüüpi töötaja-tööandja suhetega, kus tulu saadakse organisatsioonist. Belgias ei saa vabatahtlik esindada sama tegevust samal ajal olles töötaja ja vabatahtlik sama tööandja juures. Isik võib olla vabatahtlik teisest organisatsioonis, mitte enda tööandja juures, et oleks selge vahe palgatööl ja vabatahtlikul tegevusel (European...2010, lk 54).

Hollandi valitsus soodustab vabatahtlikku tööd, luues vajalikud tingimused ning toetades vabatahtlikku tööd ja sotsiaalset tegevust nii kohalikul kui regionaalsel tasandil. Kohalikud omavalitsused toetavad rahaliselt mittetulundusühendusi ja teisi organisatsioone, kes kaasavad vabatahtlikke. Kõigist Hollandi sotsiaalse aktiveerimise ja integreerimise programmide raames ellu viidud projektidest, kus vabatahtlikku tööd on rakendatud aktiveerimise vahendina, on enamik keskendunud pikaajaliste töötute vahendamisele jõudmaks regulaarsetele palgalistele töödele. Sotsiaalne aktiveerimine puudutab sageli just tööturu suhtes kaugel asuvaid kliente. Nende jaoks on vabatahtlik töö ideaalne aktiveerimise vahend esimese sammuna palgalise töö leidmisel. (Mänd *et al.*, 2004-2005, lk 25)

Riiklike uuringute ja aruannete analüüsis on liikmesriikide poolt tuvastatud, et umbes 92-94 miljonit täiskasvanut on seotud vabatahtlikkusega Euroopas. See omakorda tähendab, et umbes 22% kuni 23% Eurooplastest vanuses 15 ja rohkem on hõivatud vabatahtliku tegevusega (European...2010, 57).

Riigid, kus vanuse osakaalu poolest kõige aktiivsemalt osalevad noored (15–30aastased) on Tšehhi, Läti. Riigid, kus aktiivsemalt osalevad täiskasvanud (30–50aastased) on Eesti, Soome. Kõrge osalusmäär ühtlaselt kõigis vanuserühmades on Suurbritannias (European...2010, lk 60 tabel 3-2).

Riiklikud uuringud näitavad vabatahtliku tegevust madalamana kui mõned peamised Euroopa või rahvusvahelised uuringud. Tuleb siiski märkida, et isegi Euroopa ja rahvusvahelised uuringud pakuvad erinevaid tasemeid vabatahtlikust tegevusest üle Euroopa. Näiteks, Euroopa Sotsiaaluuring (ESS) leidis, et 36% eurooplasi on osa võtnud vabatahtlikust ja heategevuslikust tegevusest vähemalt korra viimase aasta jooksul ja peaaegu 14% on olnud seotud minimaalselt kord kuus. Need arvud omakorda näitavad, et umbes 150 miljonit Euroopa täiskasvanut alates 15-aastastest ja üle on olnud vabatahtlik korra aastas (European...2010, 57). Suurima arvuga vabatahtlikega riigid asuvad enamasti Euroopa Liidu põhjaosas (Madalmaad 57%, Taani 43% ja Soome 39%) 24% eurooplasi tegutseb regulaarselt või aeg-ajalt vabatahtlikuna, kusjuures meeste ja naiste osakaal on täiesti võrdne (Eurobaromeeter 2011).

Euroopa riikide poolest on vabatahtliku tegevuse väärtuse poolest esirinnas Skandinaavia maad ja riigid nagu Holland, Prantsusmaa, Saksamaa ja Suurbritannia, kus see jääb 2-5% vahele sisemajanduse koguproduktist (SKP). Veidi jäävad maha Lõuna-Euroopa riigid, milleks on Portugal, Hispaania ja Itaalia väärtusega 0,5-1,25% SKP-st. Kesk- ja Ida-Euroopa riigid (Rumeenia, Tšehhi, Ungari, Poolaja Slovakkia) on 0,04-0,45 protsendiga selle nimekirja tagumises otsas (Noor 2011, lk 8).

Mõned riigid on vajanud suuremat vajadust vabatahtlikele ja vabatahtlike organisatsioonide järele. Taanis on avaliku sektori organisatsioonide kasvamine pannud vabatahtlikke panustama tegevustesse, näiteks õdede komiteed, koolid, eakate hooldus. Vabatahtlikke organisatsioonide suurenev number Taanis, suurendas vabatahtliku töö vajadust, seepärast on vaja rohkem inimesi kaasata. Samuti Prantsusmaal, üha rohkem vabatahtlikke organisatsioone luuakse juurde igal aastal, mis meelitab uusi vabatahtlikke, mõjutamata neid, kes juba tegelevad olemasolevate organisatsioonidega. (European...2010, 67)

Näiteks, Taanis tehtud uuringus toodi välja, et eakad, kes on tegutsenud vabatahtlikuna on tervemad ja rohkem aktiivsemad kui enne, mis võib selgitada vabatahtlikke kasvu antud vanusegrupis ja antud riigis. Saksamaal, üle 50-aastaste inimeste osalus on oluliselt tõusnud 1985 ja 2005: 19% kuni 30%-ni. Hispaanias, pikem oodatav eluiga ja rõhk aktiivsel vananemisel on see, et vanematel inimestel (kes on veel suhteliselt noored) on vabaaega, mida veeta (näiteks pensionile jäämine) ja on suured kogemused mida üle viia vabatahtliku tegevusele (European...2010, 67).

Vabatahtliku töö roll solidaarsuse ja humanitaarabivaldkonnas on muutunud tähtsamaks suures osas liikmesriikides, eriti Austrias, Slovakkias, Prantsusmaal ja Bulgaarias. Vabatahtliku tegevuse rolli tähtsus on vähenenud 27 liikmesriigist ainult kahes, Sloveenias ja Hispaanias (Eurobaromeeter 2011).

Poola vabatahtliku tegevuse kasvu peamine põhjus on olnud positiivne muutus poolakate hoiakutes seoses vabatahtlikkusega. Inimesed on rohkem teadlikud vabatahtlikust tegevusest ja ei võta seda kui kohustuslikku tööd kollektiivse iseloomuga. Pealegi, 41% noortest inimestest alla 25 aastat (antud vanusegrupp on hõivatud vabatahtliku tegevusega) ei olnud palgatööd (European...2010,67).

Vabatahtliku töö peamisi eeliseid peetakse riigiti natuke erinevaks. Alljärgnevat vastuseid mainiti kõige sagedamini järgmistes riikides: „Vabatahtlik töö säilitab ja tugevdab sotsiaalsidusust“ oli kõige sagedasem vastus Saksamaal (50%), Austrias (48%) ja Soomes (47%). „See tugevdab ELi solidaarsuse põhiväärtusi“: Küpros (46%), Sloveenia (38%) ja Malta (35%). „See aitab kaasa vabatahtlike eneseteostusele ja isiklikule arengule“: Taani (52%), Madalmaad (41%) ja Belgia (38%). „See hõlbustab teadmiste ja oskuste omandamist, mis võimaldavad integreerimist tööellu“: Rootsi (33%), Ühendkuningriik(32%) ja Ungari (29%). „See annab eurooplastele võimaluse arendada kodanike osalemist ühiskondlikus elus“: Küpros (39%), Rootsi(29%) ja Malta (28%). „See mängib olulist rolli säästvas arengus ja keskkonnakaitstes“: Soome (30%), Kreeka ja Ungari (mõlemad 27%), Tšehhi Vabariik, Luksemburg ja Slovakkia (kõik 24%). „See mängib olulist rolli ELi majanduses“: Iirimaa ja Ühendkuningriik (mõlemad 20%), Leedu (18%), Luksemburg, Ungari ja Austria (16%). (Eurobaromeeter lk 16)

Tuginedes eeltoodud autoritele ja statistikale, siis võib tõdeda, et vabatahtlik tegevus on iga aastaga aina tõusev trend. Inimesed avastavad üha rohkem vabatahtliku tegevuse kasulikkust ja vajalikkust. Tegeletakse paljude erinevate valdkondadega. Leiab kinnitust fakt, et vabatahtlik tegevus sotsiaaltöös on aktuaalne nii Euroopas kui Eestis.

1.4. Vabatahtlik tegevus Saaremaal

Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuringus 2013 on välja toodud, et Saaremaakonnas on vabatahtlike osakaal kõige väiksem, milleks on 9% (Vabatahtlikus...2013). Antud peatükis tuuakse välja vabatahtliku tegevusega seotud valdkonnad ning organisatsioonid. Soovitakse ka teada saada, mis võib olla vabatahtliku tegevuse väikse osakaalu põhjused. Tegevusteks on vabatahtlikud merepäästjad, loomade abistamine, projektide ja ürituste korraldamine ja maaelu tingimuste tõstmine kui ka sotsiaalvaldkonnas tegutsevate MTÜ-de tegemised.

Merlin Helm (2012) MTÜ Saaremaa Vabatahtlikud esindaja arvab, et Saaremaal oleks vaja vabatahtlikke keskuse loomist nagu on seda paljudes teistes maakondades. Antud keskus koordineerib, koolitab ja koondab informatsiooni vabatahtlikest ja vabatahtliku tegevuse olulisusest. See tõstab elanike teadlikkust vabatahtlikust tegevusest (Helm 2012).

Suuremateks vabatahtlikke organisatsioonideks on MTÜ Saaremaa Kodukant, mis kuulub Eesti külaliikumise alla ning tegeleb maaelu ja külaliikumise elavnemisega. Asutatud on ühing aastal 2002 ning tegemisi on sellest ajast alates kuni tänaseni palju. Nendeks tegevusteks on olnud küla päevade korraldamine, informatiivsed teabepäevad Saaremaa Kodukant tegemistest ja vabatahtlikust tegevusest laiemalt (Arengukava 2016).

Sotsiaalvaldkonnas on tegutsev Saaremaa Puuetega Inimeste Koda (SPIK), kelle tegemistes on abiks olnud vabatahtlikud juba 1999- ndast aastast. Väärtustatakse tublide inimeste panust, kes on abiks olnud SPIK jõulupidudel ja -laatadel, omaloomingunäituste korraldamisel, talgutel, tegevustoa ettevõtmistes, isiklike abistajate ja tugiisikutena

nägemispuudega inimestele, suvekoolide ja spordipäevade läbiviimisel jm ettevõtmistes. Kaasatud on õpilasi Kuressaare erinevatest koolidest. Antud organisatsiooni alla kuuluvad veel mitmed vabatahtlikkusega tegelevad mittetulundusühingud. Nendeks on Saaremaa Reumaühing, Saaremaa Pimedate ühing, Saaremaa Arengupuuetega Inimeste Tugiühing. (Vabatahtlikud 2016)

Noorte vabatahtlikku tegevust koordineerib Saaremaa Noorte Infoportaal (SNIP). Portaalil kajastatakse vabatahtliku töö võimalusi nii Eestis kui ka välismaal (Vabatahtlikkus 2016). Lasterikaste perede jaoks on MTÜ Saaremaa Lasterikaste Perede Ühendus, mis on asutatud juba 1999. aastal ja kuulub Eesti Lasterikaste Perede Liitu. Antud liidus korraldatakse lasterikaste peredele erinevaid üritusi, aidatakse lastele koguda koolivahendeid, käiakse ekskursioonidel jpm (Organisatsioon 2016).

Samuti tegutseb veel Saaremaa Punane Rist, kes pakub peale erinevate meditsiiniga seonduvate tegemiste ka laste koolivaheaegadel riskirühma kuuluvate lastele laagreid. MTÜ Meelespea, kes koondab vabatahtlikke, kelle abiga aidatakse abivajajaid inimesi. Saaremaa Merepääste Selts, MTÜ Saaremaa Lemmikloomade Turvakodu jpm. Peatselt plaanitakse avada Saaremaale pood „Sõbralt Sõbrale“, kus aidatakse vähekindlustatud peresid vajalikke majapidamis tarvikutega varustamist. (Eesti Punane Rist 2016)

Lisaks eelpoolloetletud organisatsioonidele, tegutseb Saaremaal veel mitmeid ühinguid. Samas puudub ühtne andmebaas, kus kõik Saaremaal vabatahtlikke kaasavad ja vabatahtliku tegevusega tegelevad organisatsioonid oleksid üles loetud. See võib olla üheks põhjuseks, miks vabatahtlikke aktiivsus maakonnas on suhteliselt madal, nimelt puudub vabatahtliku tegevuse kohta informatsioon.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Saaremaal on mitmeid aktiivseid vabatahtlikke koondavaid asutusi ning vabatahtlikke kaasatakse nii sotsiaalvaldkonnas, kultuuris kui ka mujalgi ent puudub ühtne vabatahtlikke koordineeriv keskus.

2. UURING VABATAHTLIKUST SOTSIAALTÖÖST SAAREMAA NÄITEL

2.1. Uuringu eesmärk metoodika ja valim

Lõputöö eesmärgiks on teada saada ja välja selgitada Saaremaa sotsiaalvaldkonna spetsialistide teadlikkus vabatahtlikust sotsiaaltööst. Uuringu põhjuseid on mitmeid. Näiteks on vabatahtlik tegevus muutunud üha populaarsemaks, korraldatakse vabatahtlikku aastat, tunnustatakse aasta vabatahtlikke, ning vajadus inimeste initsiatiiviks ühiskonna elu erinevates valdkondades on kasvanud. Vabatahtlikku tegevust rakendatakse paljudes erinevates valdkondades, ka sotsiaalvaldkonnas. Antud uurimusega soovib autor teada saada kui vajalik on vabatahtlik sotsiaaltöö sotsiaalvaldkonnas tegutsevate spetsialistide arvates.

Lõputöö uurimuse osa põhineb alljärgnevatele uurimisküsimustele:

- Milline on sotsiaalvaldkonna spetsialistide teadlikkus vabatahtlikust tegevusest?
- Millised on põhilised takistused vabatahtlike motiveerimisel, leidmisel ja kuidas hinnatakse kaasamise arvukust erinevatesse tegevustesse?
- Millised on peamised valdkonnad, kus nähakse vabatahtlike rakendamist?

Uurimuse läbiviimisel kasutati kvalitatiivset meetodit. Andmeid koguti läbi struktureeritud intervjuu ehk ankeetintervjuu, kus eelnevalt koostatud küsimused esitati planeeritud järjestuses. Antud metoodika valis töö autor seetõttu, et uurimisobjektid on valitud eesmärgipäraselt, mitte juhusliku valimi menetlust kasutades.

Üldkogumisse kuuluvad üle Saare maakonna erinevad sotsiaalvaldkonnas tegutsevad spetsialistid. Saare maakonnas on 13 omavalitsust ja üks linn. Kasutati ka lumepallimeetodit, kus üks vastajatest saatis küsimustikud edasi neile, kes võiksid antud valimisse kuuluda. Mis teeb sotsiaalvaldkonna spetsialistide valimi mitmekesisemaks. Spetsialistideks on kohalikes omavalitsustes töötavad lastekaitse spetsialistid, juhtumikorraldajad, sotsiaaltöötajad, tugiisikud ja erinevates MTÜ-des tegutsevad isikud, mis tegelevad sotsiaalsfääriga. Valimis on kaks juhtumikorraldajat, lastekaitse spetsialist, kolm sotsiaaltöötajat, kaks vabatahtlikku tugiisikut, tugiisik, kaks sotsiaalvaldkonna MTÜ-s tegutsevat isikut, sotsiaalosakonna juhataja ja maavalitsuses töötav haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja asetäitja. Valim kujunes eesmärgipäraselt, valides isikud üle Saaremaa erinevatest asukohtadest.

Küsimustik koostati google forms keskkonnas ning saadeti laiali e-maili teel perioodil 07.03.2016-28.03.2016. Internet vähendab uurijate rahalisi kulusi ning säästab aega. Interneti uurija ei pea tasuma reisikulusid. Uurija ei pea muretsema ka selle eest, kus (kodus, tööl, kohvikus vm), millal (peale tööd, lõuna ajal vm), võiks ta uuritavatega kohtuda. Uurija ei pea kontorist väljuma ning kõik uurimuse osapooled saavad vajalikku infot vahetada just siis, kui see neile sobilik on (Pilt 2010). Eelnevalt helistati väljavalitud vastajatele, kus saadi nõusolek antud meetodil küsimustele vastamiseks ja aadressid kuhu need saata. Uuring viidi läbi Saare maakonna sotsiaalvaldkonna spetsialistide seas, valides vastajad üle Saaremaa. Nendeks valiti vabatahtlik tugiisik ja MTÜ-s tegutsev isik.

Ankeedid saatis autor 15 inimesele. Küsitlusele vastas 13 inimest. Vastanutest üks oli mees ja kaksteist naised. Ankeedi täitnute vanusevahemik jäi 25-64 aastani. Kaheksal vastanul oli kõrgharidus, kahel keskeriharidus, kahel keskharidus ja ühel vastanul oli kutseharidus.

Vastuste analüüsimiseks prinditi vastused välja google forms keskkonnast. Vastajad on kodeeritud vastamise järjekorras, kus esimene vastaja on A1, teine A2 ja viimane vastaja A13. Vastused kodeeriti ja võimalusel kategoriseeriti ning osad vastused tõlgendati.

2.2. Uuringu tulemused

Antud alapeatükis kajastab autor uurimistulemusi. Vastuseid analüüsib autor teemade kaupa, tuginedes uurimisküsimustele, illustreerides mõningaid vastuseid joonistega ja tsitaatidena. Kõigepealt on analüüsitud mida teavad vastajad vabatahtlikkust tegevusest ja kaasamise arvukusest. Millised on põhilised takistused vabatahtlikke kaasamisel ja motiveerimisel. Viimasena analüüsib lõputöö autor, millised on peamised sotsiaalvaldkonnad, kus vabatahtlikke kaasata.

2.2.1. TEADLIKKUS VABATAHTLIKUST TEGEVUSEST

Kõigepealt soovis autor teada saada vastajate käest, **mida tähendab** nende jaoks **vabatahtlik tegevus/töö**. Vastustest tuli välja kolm kategooriat. Respondentide arvates on vabatahtlik tegevus kellegi aitamine ja abistamine enda vabast ajast ja vabast tahtest ning selle eest tasu saamata. Üksteist vastajat arvas, et vabatahtlik tegevus on tasuta, millega ei kaasne rahalist tasu. Kaksteist inimest arvas, et see on tegevus, mida tehakse enda vabast tahtest ja vabast ajast. Kolm inimest arvasid, et vabatahtlik tegevus on kellegi aitamine ja abistamine. Arvati ka, et vabatahtlik tegevus on kogukonna edasiviimine/arendamine, vajalikes ja huvipakkuvates tegevustes osalemine.

A1: „*Vabatahtlik tegevus on teiste aitamine oma ajast ja oskustest lähtuvalt vabast tahtest ja tasuta*“.

A4: „*Tegevus, mida tehakse vabatahtlikkuse alusel ilma tasuta ja töövälisel ajal*“.

A8: „*Tegevus, mida tehakse vabatahtlikult ja tasu saamata*“.

A10: „*Inimestega töötamine, inimeste abistamine ilma vastutasu nõudmata*“.

Küsimusele, **kes on vabatahtlik** vastasid kõik kolmteist vastajat sarnaselt. Toodi välja, et vabatahtlik on inimene, kes panustab enda vabast ajast kellegi või millegi heaks, ilma selle eest tasu saamata.

A2: „Inimene, kes on leidnud endas soovi teisi aidata, isegi kui ta ei ole selleks kohustatud, ega otseselt seotud“.

A4: „See, kes tegeleb vabatahtliku tööga oma vabast ajast selle eest tasu saamata“.

A6: „Isik, kes panustab aega teiste abistamiseks ilma palgata“.

A8: „Isik, kes oma vabast ajast, panustab kellegi teise isiku või organisatsiooni hüvanguks“.

A11: „Inimene, kes teeb seda tööd oma ametliku töö kõrvalt ja oma isiklikust vabast ajast“.

Järgmisena soovis autor teada, **kas vabatahtlikke kaasatakse Saaremaal** piisavalt erinevatesse tegevustesse. Üle poolte vastanutest ehk kaheksa inimest arvab, et kaasatakse aegajalt, kaks inimest arvavad, et kaasatakse piisavalt, kaks inimest, et kaasatakse vähesel määral ning üks vastaja ei oska öelda.

Diplomitöö autor palus vastajatel antud küsimuse vastust ka kommenteerida ning seda võimalust kasutas kaksteist isikut. Vastustest selgus, et vabatahtlikke võiks kaasata rohkem. Vastaja, kes arvas, et vabatahtlikke kaasatakse piisavalt tõi välja, et erinevad MTÜ-d kasutavad vabatahtlikke.

A2: „Võiks rohkem, kuna vabatahtlikke on palju, kes oleksid nõus abistama“.

A3: „Erinevad MTÜ-d kasutavad vabatahtlikke abi

A4: „ Vabatahtliku töö populaarsus tõuseb tasapisi, samuti inimeste teadlikkus sellest“.

Küsidis respondentidelt, **millised on peamised valdkonnad, kus Saaremaal vabatahtlikud kaasatud on** arvati suures osas, et sotsiaalvaldkond. Neli vastajat arvas, et sotsiaalvaldkond. Kaks vastajat tõid välja ka erinevad MTÜ-d, mis tegelevad sotsiaalvaldkonnaga, näiteks Saaremaa Arengupuuetege Inimeste Tugiühing, Puuetege Inimeste Koda, Randvere Tööõppekeskus, Kuressaare Noortekeskus. Arvati, et peamiseks valdkonnaks on ka vabatahtlikud päästekomandod, abipolitseinikud. Kaks vastajat leidsid, et kaasatakse peamiselt kultuurivaldkonda.

A10: „*Sotsiaalteenuseid pakkuvates asutustes, noortekeskustes. (Saaremaa Arengupuuetege Tugiühing, Randvere Tööõppekeskus, Päevakeskus)*“.

A6: „*Vabatahtlikud päästekomandod, abipolitseinikud*“.

Uuringus osalenud sotsiaalvaldkonna töötajad tõid vabatahtlike tegevusvaldkonnana välja ka, et tegutsetakse tugiisikutena, toidupangas, loomade varjupaigas. Samuti arvati, et vabatahtlikke kaasatakse erinevates valimiskampaaniates, reklaamides ning ka kogukonnad, külaseltsid ja haridusvaldkond kaasavad vabatahtlikke. Kaks vastajat väitis, et kaasatakse peamiselt koristamistalgutel „Teeme Ära“.

A3: „*Toidupank, heategevuslikud MTÜ-d*“.

A13: „*Sotsiaal, kogukonnad (külaseltsid, MTÜ)*“.

A8: „*Loomade varjupaigad, sotsiaalvaldkonnad*“.

A9: „*Valimiskampaaniad, reklaam*“.

Küsimusele, mis on **vabatahtlik sotsiaaltöö** selgus, et pea pooled arvasid, et vabatahtlik sotsiaaltöö on seotud sotsiaalvaldkonnaga. Vastati, et vabatahtlik sotsiaaltöö on vabatahtlike poolt pakutavad sotsiaalteenused, näiteks eneseabigrupid, mis on suunatud kogukonna või selle liikmete heaks. Vastate ka, et see on vabatahtlik töö sotsiaalsektoris, näiteks naabritädiga poes käimine, annetuste kogumine. Arvati, et vabatahtlik saaks olla toeks inimestele, kes on üksikud, kurvameelsed, stressis, aidata kodutöödel, vajadusel käia arstil ja tuua rohud. Vabatahtlik sotsiaaltöö on ka vabatahtlikkuse alusel sotsiaalselt nõrgemate inimeste toetamine ning üldiselt sotsiaalsete probleemidega inimeste abistamine.

A4: „*Vabatahtlikkuse alusel sotsiaalselt nõrgemate toetamine*“.

A5: „*Vabatahtlik töö sotsiaalsektoris. Naabritädiga poes käimine, annetuste kogumine*“.

A7: „*Märkamine ja aitamine, sotsiaalsete probleemide lahendamisel osalemine, selleks otstarbeks kampaaniate-ürituste korraldamine, raha/abikogumisaktsioonide korraldamine, nendel osalemine jne. Vabatahtlikke on erinevatel elualadel ja läbi*

vabatahtliku tegevuse saavad nad oma teadmisi rakendada ja seeläbi ka laiemas kasu tuua-kontaktid, oskusteave, transport jne“.

A10: „Sotsiaaltöötajate, tegevusjuhendajate abistamine ja toetamine klienditöös“.

Saadud vastustest selgus, et vabatahtlik sotsiaaltöö on enda aja panustamine vabal tahtel ja selle eest tasu saamata.

A8: „Isik oma vabast ajast ja tasu saamata panustab sotsiaaltööle“.

A9: „Abivajaja märkamine ja toetamine ilma tasu taotlemata“.

A12: „Kui panustatakse omal vabal soovil kellegi aitamiseks oma aega“.

Üks vastaja A11 arvas, et vabatahtliku tööga ei saa ära teha asutuste tööd. Teine A13 jällegi vastas, et vabatahtlik sotsiaaltöö on perede igapäevase elu abistamine, kus saadakse enda igapäevaeluga paremini hakkama saamine.

Järgmisena soovis töö autor teada saada, mille poolest peavad respondendid **vabatahtlikku sotsiaaltööd oluliseks**. Analüüsides vastuseid tuli kolme vastaja vastustest välja, et vabatahtlikku sotsiaaltööd peetakse oluliseks just info kandjana või vahetajana, et info jõuaks abivajajateni ja abistajateni. Kogukonnas võiks olla sellised inimesed, kelle kaudu info liiguks, et abi jõuaks õigel ajal neile, kes seda vajavad. Vabatahtlikke kaasates sotsiaaltöösse saab info kiiremini liikuma. Vabatahtlikud omavad kliendi kohta rohkem infot, kui nad elavad samas kogukonnas.

A1: „Neil on tahtmine veeta kliendiga rohkem aega, neil on samasugused kogemused kui kliendil, elades kliendiga samas kogukonnas on neil kliendi kohta rohkem infot“.

A6: „Oleks kogukonnas sellised inimesed, kelle kaudu liiguks info ametiasutustesse, keda usaldatakse, et abi jõuaks kõigi abivajajateni“.

A9: „Eelkõige sotsiaalteenuseid puudutava infovahetuse seisukohalt, vabatahtlikke kaasates saab info paremini liikuma“.

Kaks inimest vastasid, et peavad vabatahtlikku sotsiaaltööd oluliseks, sest see parandab elukvaliteeti neile, kes vajavad abi ning rikastab ka ühiskonda.

A11: „Rikast ühiskondlikku elu ja vaimupuudega inimeste elukvaliteedi paranemist, suurem protsent neid, kes saavad rohkemate asjadega iseseisvalt hakkama“.

A13: „Elukvaliteedi parandamiseks“.

Peeti oluliseks ka, et vabatahtlikku sotsiaaltööd tehakse suurema kire ja hoolivusega. Kaks respondenti tõid välja asjaolu, et sotsiaalvaldkonnas tegeletakse haavatavate inimestega ning kõik ei pea olema raha teenimise eesmärgil, vaid saab ka tasuta ja heast südamest. Läbi vabatahtliku sotsiaaltöö on inimene tugevam ning seda tugevam on ka ühiskond ja riik. Teisi aidates saadakse juurde kogemusi ning olla abiks sotsiaaltöötajale, kelle ajaressurss on piiratud. Üks vastaja, kes tegeleb ise vabatahtliku sotsiaaltööga vastas, et antud tegevus pakub suurt rahuldust, erivajadused inimesed on õpetanud talle palju, olles ise siirad ja vahetud. Vabatahtlik sotsiaaltöö on kui võimalus neile, kes soovivad aidata.

A3: „Kõike ei pea tegema ainult raha eest“.

A4: „Mida tugevam on inimene, seda tugevam on ühiskond ja riik“.

A10: „See pakub mulle rahuldust, olen erivajadustega inimestelt palju õppinud. Nad on nii siirad ja vahetud“.

Lisaks toodi välja, et vabatahtlik sotsiaaltöö on inimlikkuse ja hoolivuse märk, mille kaudu saab muutuda paremaks ja tugevamaks inimeseks. Ilma vabatahtliketa on raske teha sotsiaaltööd. Tehes vabatahtlikku sotsiaaltööd on võimalus oma teadmisi, oskusi ja kogemusi rakendada teiste hüvanguks.

Edasi uuris töö autor kuidas võiks **vabatahtlik sotsiaaltöö sotsiaalvaldkonnas tegutsevate spetsialistide igapäevatööd toetada**. Ühe vastaja arvates, et ei toeta vabatahtlik tegevus sotsiaaltööd ja teine, et ei oska antud küsimusele vastata. Kolmas küsitlusele vastanu leidis, et konkreetselt tema tööd vabatahtlik sotsiaaltöö toetada ei saa. Kui on vabatahtlikud, kes antud valdkonnas tegutseda soovivad, siis on võimalik abistada suuremat hulka kliente. Vabatahtlik sotsiaaltöö toetab suurema osa vastajate hinnangul nende igapäevatööd koduhoolduse näol, mille käigus võivad ilmned probleemid, mida

sotsiaaltöötaja siis lahendada saab. Vabatahtlikest oleks suur abi kui nad aitavad sisustada üksikute eakate päeva nendega suheldes ja neid ära kuulates.

A1: „*Vabatahtlikest oleks suur abi, kui nad aitaksid sisustada üksikute eakate päeva suheldes nendega, kuulates neid*“.

A3: „*Võimalik abistada suuremat hulka kliente*“.

A6: „*Probleemide väljatoomine, koduhooldus*“.

Üks respondent arvas, et vabatahtlik sotsiaaltöö saab toetada klienditööd, näiteks igapäevaelu toetamise teenusel abistamisega. Abistamine ja toetamine erinevates igapäeva tegelustes liitpuudega ja liikumispuudega inimestel. Teine vastas, et vabatahtlik saab aidata, kui on näiteks tööväline aeg, nädalavahetusel hooajatöödel, näiteks lumekoristus või mõnel muul suurema mahulisel töötl.

A8: „*Vabatahtlikud saavad aidata sellisel juhul, kui abivajajat on vaja abistada töövälisel ajal, nädalavahetuste, hooajatöödel (lumekoristus) või suurema mahulised tööd*“.

A10: „*Klienditöös nt igapäevaelu toetamise teenusel on teretulnud vabatahtlike toetus. Liitpuudega ja liikumispuudega klientide abistamine ja toetamine erinevates tegelustes*“.

Arvati veel, et need kliendid, kellega tehakse juhtumitööd, vajavad sõbraliku inimese abi, kes toetab ja oleks kui hea sõber. Vabatahtlik sotsiaaltöö toetab sotsiaalvaldkonna spetsialisti seeläbi, kui kasutatakse rohkem vabatahtlikke enda töös. Vabatahtlik sotsiaaltöö toetab ka info saamist, mille käigus liigub info sotsiaalteenuste kohta lihtsamini. Üks respondent tõi välja, vabatahtlikust sotsiaaltööst on suur abi kui saab kasutada tugiisikut mõnele konkreetsele inimesele või perekonnale, kes seda vajavad.

A2: „*Näiteks tugiisikuks olemisel mõnele konkreetsele inimesele ja perekonnale*“.

A5: „*Saan kasutada rohkem vabatahtlikke oma töös*“.

A9: „*Info saamine sotsiaalteenuste kohta lihtsam*“

Üks vastaja tõi välja, et vabatahtlike poolt tehtav sotsiaaltöö toetab rohkem seeläbi, et vaimupuudega inimesi kaasata ja neid kodudest välja tuua. Nad on ka rohkem

informeeritud erinevatest võimalustest ja nende sihtgruppi puudutavatest asjaoludest. Oluline on see ka nende vanematele, kes oskavad küsida seeläbi vajalikke teenuseid.

A11: „*Vaimupuudega inimesed on suuremal hulgal kaasatud, kodudest väljas, rohkem informeeritud. Oluline on see ka nende vanemate osas. Pere liikmed oskavad küsida oma inimesele vajalikke teenuseid*“.

Antud alapeatüki viimase küsimusena soovis uuringu teostaja teada saada, kas vastajate **igapäevatöös on ette tulnud vajadus kaasata vabatahtlikke**. Küsimusele vastas kuus respondenti eitavalt, üks ei osanud vastata ning üks vastaja ei olnud selle peale veel mõelnud. Viis vastasid jaatavalt, kommenteerides ka millistes tegevustes. Need tegevused on olnud toiduabi jagamisel, lastelaagris, suurematel üritustel ja tugiisikud peredele, kus on kaasatud vabatahtlikke.

A8: „*Jah, Euroopa Liidu toiduabi jagamisel, toidupangateenusel*“.

Vastajad tõid välja, et vabatahtlikke on kaasatud veel näidendi õppimisel, kus kasutati piktogrammtaskut kõnetu kliendi puhul, ekskursioonidel abistajana, käelise tegevuse abistajana tunnis, aga ka laatadel, töötubades, transpordis, annetustes ja projekti kirjutamisel.

A10: „*Jah, Näidendi õppimisel, piktogrammtasku kirjutamisel kõnetu kliendiga, ekskursioonidel liikumispuudega kliendi abistajana, käelise tegevuse tunnis abistajana*“.

A11: „*On aidanud meid laatadel, töötubades, transpordis, projekti kirjutamisel, annetatud raha*“.

Antud alapeatükist selgub, et sotsiaalvaldkonnas tegutsevad isikud on teadlikud vabatahtlikust tegevusest, sõnastades selle enda vabast tahtest ja tasuta tegevuseks. Arvatakse, et vabatahtlikke kaasatakse Saaremaal aegajalt, kuid saab ja võiks rohkem. Selgus, et pea pooled vastajad on kaasanud vabatahtlikke enda igapäevatöös ning panustavad ka ise antud tegevusse. Vabatahtlikku sotsiaaltööd peetakse oluliseks seeläbi, et tööd tehakse suure kire ja hoolimisega, mille käigus saab aidata suuremat hulka kliente hoides sotsiaaltöötaja ajaressurssi kokku. Selle tulemusel paraneb abivajajate elukvaliteet.

2.2.2 VABATAHTLIKE RAKENDAMISE PEAMISED VALDKONNAD

Antud alapeatükis analüüsitakse, millises sotsiaaltöö valdkonnas on enim vaja vabatahtlikke rakendada, kui palju pühendatakse aega vabatahtlikule sotsiaaltööle. Kas tehakse peale igapäevatöö ka vabatahtlikku tegevust. Kui jah, siis millises valdkonnas ning mis motiveerib vastajaid tegutsema vabatahtlikuna sotsiaalvaldkonnas. Ning millised on kokkupuuted vabatahtlikke organisatsioonidega.

Kõigepealt soovis autor respondentidelt teada saada, **millises sotsiaaltöö valdkonnas on enim vabatahtlikke vaja kaasata**. Viis respondenti vastas, et eakad ja noored. Neli inimest arvas, et puudega inimesed, kaks vastas, et lapsed, üks töötud ja pered.

Viie vastusest tuli välja, et raske on ühte sihtrühma eristada ja kõikides valdkondades on vajadus olemas, tuleb vaid osata märgata.

A6: *„Eakate juures majapidamistööde aitamisel, vestlemisel, ära kuulamisel*

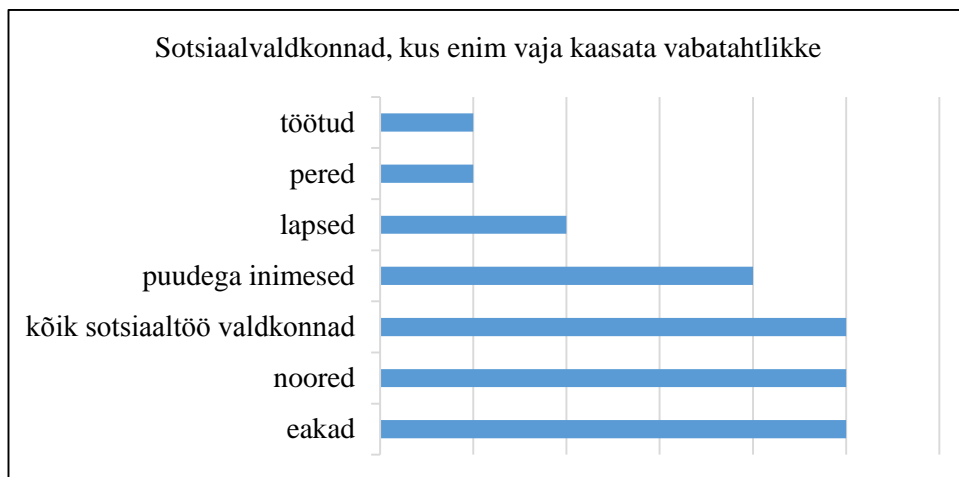
puuetega inimesed-kuulamine, juhendamine tegevuste juures

noortega tegelemine ja juhendamine peale koolitööd“.

A7: *„Ei tahaks ühtegi neist eristada“.*

A10: *„Puudega inimesed ja eakad, sest nemad vajavad kõige enam tuge ja abistamist“.*

Illustreerimaks valdkondi, kus enim on vaja kaasata vabatahtlikke, on allpool välja toodud joonis eelnevalt mainitud valdkondadega. Vaata joonis 1.

Joonis 1. Sotsiaaltöö valdkonnad, kus on enim vaja vabatahtlikke kaasata. (Autori koostatud)

Kas **panustatakse peale enda igapäevatöö ka vabatahtlikule** tööle, vastas üheksa respondenti jaatavalt. Kellest üks on vabatahtlik ja tegeleb vaimupuudega inimestega. Ning lisaks vabatahtlikkusele töötab ka sotsiaalkindlustusametis, mis pakub teenuseid vaimupuudega inimestele. Kolm inimest, et ei tee, üks vastas, et kunagi tegi aga enam väga mitte.

Saadud vastustest ilmnes, et sotsiaalvaldkonna spetsialistid on vabatahtlikud kolmes erinevas valdkonnas. Nendeks on sotsiaalvaldkond, kogudus ja kogukond. Seitse vastanut on aktiivsed sotsiaalvaldkonnas, kaks koguduses ja üks kogukonnas. Vabatahtlikeks tegevusteks on tugiisikuks olemine, lasterikaste perede juhatuse liikmeks olemine, kuulumine heategevusorganisatsiooni ja vanemate inimeste abistamine väljaspool tööaega käies nendega erialaarsti juures ja kalmistutel ning pakkudes huvikaitset vaimupuudega inimesele. Tegeletakse veel ka laste pühapäevakooli koordineerimisega.

A5: „Panustasin külaelu heaks. Koostasın projekte ja viisin läbi“.

A6: „Käin vanemate inimestega puhkepäevadel kalmistul, erialaarstide juures (tavaliselt käivad erialaarstid laupäeval või pühapäeval mandrilt), viin oma transpordiga bussipeale, kui inimene peab sõitma mandrile arstile“.

A8: Koordineerin laste pühapäevakooli tööd väikeses koguduses“.

Järgmisena soovis uurimuse läbiviija teada saada kui **palju igapäevatöös pühendatakse vabatahtlikule sotsiaaltööle**. Vastajatel paluti nimetada siinjuures ka **tegevused**, mis ei kuulu nende töökohustuste hulka. Kaks vastajat arvas, et ei pühenda igapäevaselt vabatahtlikule tööle. Kaks vastajat, et vahel, aegajalt tuleb ette teha vabatahtlikku sotsiaaltööd. Kolm tõi välja, et raske on piiri tõmmata, mis hetkest on vabatahtlik sotsiaaltöö ja kus töökohustused, sest panustatakse kordades rohkem. Selgus, et vastavalt vajadusele tehakse vabatahtlikku sotsiaaltööd. Neljast vastusest tulid välja tegevused, mida igapäevaselt tehakse vabatahtliku sotsiaaltööna. Nendeks on koolis vabatahtlikuks tugiisikuks olemine 2. klassi lapsele, mittetulundusühingu käivitamine tehes täispikki tööpäevi, praktikantidega tegelemine, suhtlemine eakatega, piirkonna info jagamine ja igapäevaselt tegeledes erivajadusega klientidega.

A3: „*Raske on piiri tõmmata, kus töökohustused ja kus vabatahtlik tegevus*“.

A9: „*Praegu teen vabatahtlikuna täispikki tööpäevi, käivitan MTÜ-d ja kui hästi läheb, hakkab kunagi tasu ka saama*“.

Vastajad tõi välja, et otseselt ja regulaarselt ei panustata, kuid kui keegi soovib antud teemal abi, siis pühendatakse. Igapäevatööd ja vabatahtlikku tegevust hoitakse üldiselt lahus, välja arvatud osalemine maakondlikel üritustel, näiteks puuetega inimeste jõulupeol.

A8: „*Ei panusta, kuid kui keegi küsib nõu või ühekordset abi ürituse või töö läbiviimiseks, siis löön ettevõtmises kaasa, kuid regulaarselt ei panusta*“.

Vabatahtlikest organisatsioonidest, millega on olnud kokkupuuted toodi välja toidupank, punane rist, loomade varjupaik, Saaremaa vabatahtlikud, naiskodukaitse ja Lions klubi. Samuti mainiti erinevaid MTÜ-sid, mis tegutsevad vabatahtlikkuse alusel, näiteks MTÜ Igale Lapsele Pere, MTÜ Uus Elujõud, MTÜ L.A.D.U, MTÜ Meelespea. Eesti Vaimupuuetega Inimeste Tugiliit, Tugiliisu ja Saaremaa Arengupuuetega Inimeste Tugiühing.

Uuringus osalenute **motivatsioon vabatahtlikuna tegutseda** on positiivne tagasiside, soov ja tahe teisi aidata, mille tagajärjel tuntakse head tunnet. Motiveerib veel inimeste siiras tänu, kui kliendi elus on võimalik muudatusi tuua. Kui jõutakse mõne inimese

südameni, siis suudetakse ka maailma paremaks paigaks muuta. Ühel jälle motiveerib isiklik raske kogemus ning õnnestunud ettevõtmine annab ka vabatahtlikule jõudu juurde.

A2: „*Tahe aidata abivajaduses inimest*“

A4: „*Kui ma jõuan mõne inimese südameni, suudan ma maailma paremaks muuta*“.

A10: „*Mind motiveerib nende inimeste emotsionaalsus, siirus ja avatus*“.

A13: „*Hea tunne on midagi head kellegile teha*“

Alapeatükist selgub, et peamised sotsiaaltöö valdkonnad, kus vajadus vabatahtlikke kaasata on eakad ja noored ning puudega inimesed, lapsed, töötud ja pered. Igapäevatöös on raske piiri tõmmata, kus läheb vabatahtlik tegevus, ning mis kuulub töökohustuste hulka. Enda töös pühendatakse alati rohkem kui ette nähtud, seega tehakse mitmeid tegevusi, mida võib nimetada vabatahtlikuks tegevuseks.

2.2.3. PÕHILISED TAKISTUSED VABATAHTLIKKE LEIDMISEL JA MOTIVEERIMISEL

Antud alapeatükis analüüsitakse peamisi takistusi vabatahtlikke leidmisel ja kaasamisel. Täpsemalt uuriti sotsiaalvaldkonna spetsialistidelt, mis motiveerib vabatahtlikke panustama sotsiaalvaldkonda kuidas saab motiveerida ja kaasata, et leiduks vabatahtlikke kes soovivad panustada sotsiaalvaldkonda.

Peamisteks **takistusteks**, mis ilmnevad **vabatahtlike leidmisel ja kaasamisel** on motiveerimispaketi puudumine, inimestel puudub arusaam vabatahtliku töö vajalikkusest ning reaalsest sotsiaalsest kasulikkusest. Viiest vastusest selgus, et ajaressurss ja liigne hõivatus enda igapäevatööga ning sobiva aja leidmine on kõigile põhilised takistused vabatahtlike leidmisel ja kaasamisel. Üks ütles, et ei ole varem kaasanud seoses enda igapäevatööga, sest pole olnud vajadust. Teine respondent ütles, et on õnnestunud kaasata ja motiveerida vabatahtlikke. Arvati ka, et takistuseks on vabatahtlike vähesus, raha puudumine transpordiks ja vabatahtlike tegevuste materjali ostmiseks. Arvati veel, et

maakohas on takistuseks hajaasustus ning enamasti tulevad appi ainult need vabatahtlikud, kellel on peres puudega inimene.

A4: „*Inimestel puudub motivatsioon ning arusaam vabatahtliku töö vajalikkusest ja reaalsest sotsiaalsest kasulikkusest*“.

A8: „*Vabatahtlikke vähesus ja kõigile sobiva aja leidmine*“.

A10: „*Inimesed on tihti oma põhitööga liiga hõivatud, enamasti tulevad appi ikka need, kellel on omal puudega inimene peres*“.

Järgmisena soovis autor teada saada, mis **motiveerib vabatahtlikke panustama sotsiaalvaldkonda**. Kaheksast vastusest võis välja lugeda, et vabatahtlikke motiveerib panustama sotsiaalvaldkonda eelkõige soov ja tahe aidata, tundes seeläbi inimlikkust ja ennast kasulikuna, saades uusi kogemusi ja anda endast ühiskonnale midagi head ja kasulikku vastu, mille käigus muutub maailm paremaks paigaks. Kolm vastajat ütlesid, et motiveerib hea tunne kui oled kellelegi midagi head teinud ja tunnustamine kindlasti, mis annab kokku positiivse tagasiside. Üks küsitletu arvas, et süda peab siiski olema õiges kohas, muidu on motiveerida raske. Vastati ka, et vabatahtlikke motiveerivad uued väljakutsed ja võõras olukord, milleks võib olla vaimupuudega inimeste käitumine, võimed asju kaasa teha ja nende siiras kiindumus.

A5: „*Suur süda, vajadus teha midagi enam ja anda ühiskonnale midagi vastu*“.

A6: „*Soov aidata, tunda enda kasulikuna ja vajalikuna, saada uusi kogemusi*“.

A8: „*Hea tunne, et oled saanud kedagi aidata ja tunnustamine*“.

A13: „*Hea enesetunne, mis valdab inimest siis, kui ta on midagi head kellegile teinud või andnud*“.

Küsimusele, **kuidas saab motiveerida ja kaasata** vabatahtlikke panustama sotsiaalvaldkonda tuli vastustest välja kaks kategooriat. Kategooriateks on tunnustamine ja esile tõstmine ning selgitamine ja teavitustöö ehk teadlikkuse tõstmine tehtavast vabatahtlikust sotsiaaltööst. Neli vastajat arvas, et motiveerida ja kaasata vabatahtlikke panustama sotsiaalvaldkonda saab läbi pideva tunnustamise. Kaheksa inimest leidis, et

motiveerida saab edukalt eelnevalt tehes selgitustööd, mille käigus tõuseb inimeste teadlikkus vabatahtlikust sotsiaaltööst. Üks vastaja ei osanud antud küsimusele vastata.

A1. *„Sama kogemusega inimestega vestlemine, eelnevad kogemused oma perekonnas“.*

A3: *„Tuleks neid enam tunnustada“.*

A8: *„Teadlik suunamine juba gümnaasiumis vabatahtlikku töösse panustama“.*

A12: *„Tegelikult tuleb otsida õigeid inimesi, samuti selgitada millist abi vajatakse ja kas inimesel on selleks eeldusi, kui inimene saab rõõmsa südamega teha teiste heaks, siis annab see tema elule uue hingamise. Võibolla peaks juurutama rohkem sellist mõtteviisi“.*

Viimase küsimusena palus autor vastajate soovi korral veel midagi lisada, mida pole küsimustikus välja toodud. Antud küsimusele reageeris viis respondenti. Toodi välja, et vabatahtlik töö on väga tänuväärne tegevus. Samuti tõi üks vastaja välja, et kogukonnas peaks olema mitu või üks aktiivset vabatahtlikku, kellel on soov panustada kogukonna elu arendamisse ja parendamisse. Vabatahtlikult kellelegi oma abikäe ulatama, arutlema ja kaitsma kogukonnas elavate inimeste õigusi, aitama inimesi tunda end vajaliku ja kasulikuna ning pakkuma turvatunnet. Peeter Volkonski on öelnud: „Maailm meie ümber muutub, kui me teda puutume ja meie ise muutume, kui see maailm meisse puutub“.

A1: *„Vabatahtlik töö on väga tänuväärne tegevus“.*

A10: *„Peeter Volkonski on öelnud: Maailm meie ümber muutub, kui me teda puutume ja meie ise muutume, kui see maailm meisse puutub. See peab paika väga paljude inimeste kohta“.*

Põhilisteks takistusteks vabatahtlikke leidmisel on sobiva aja leidmine, sest inimesed on liiga hõivatud enda igapäevatööga, et peale selle veel vabatahtlikuna panustada. Vabatahtlikke motiveerimisel on suur tähtsus tunnustamisel ja teadlik suunamine ning kindlasti ka teadlikkuse tõstmine läbi teavitustöö. Vabatahtlikku sotsiaaltöö tegijaid motiveerib eelkõige soov ja tahe tundes seeläbi ennast kasulikuna ja inimlikuna.

2.3 Peamised järeldused ja arutelu

Antud peatükis analüüsitakse kokkuvõtvalt käesoleva lõputöö uurimustulemusi, tuginedes uurimisküsimustele ja nende vastuste analüüsile.

Töö teoreetilises osas toodi välja vabatahtliku tegevuse mõiste, mis üldjoontes tähendab oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja tasu saamata. Antud uuringus osalejate vastustest selgus, et vabatahtlik tegevus on kellegi aitamine enda vabast tahtest ja ilma selle eest tasu saamata. Enamus respondente tegeleb ka ise vabatahtliku tegevusega. Nendeks tegevusteks on koguduses pühapäevakooli koordineerimine, panustamine külaelu heaks, tugiisikuks olemine, töövälisel ajal eakate aitamine ja projektide koostamine.

Populaarsemad vabatahtliku tegevuse valdkonnad respondentide arvates Saaremaal on sotsiaalvaldkond, kultuur, haridus, kogudus, aktsioon „Teeme Ära“ ja päästetööd. Aastal 2013 Praxise poolt tehtud vabatahtlikus tegevuses osalemise uuringus on kõige populaarsemad valdkonnad, kus vabatahtlikud tegutsevad on keskkonnakaitse, loodushoid ja säästev eluviis. Siia alla kuuluvad koristustalgud ja heakorratööd, nagu näiteks „Teeme ära!”-liikumine. Külaliikumine, noorsootöö ja lastega tehtav töö, hariduse ja spordi valdkond. Siit saab järeldada, et ka Saaremaal on antud valdkonnad tähtsad. Sotsiaalvaldkonnas tegutsevate inimeste arvates on vabatahtlik tegevus sotsiaalmaastikul oluline, kuna antud valdkond on tugevalt eristunud teistest valdkondadest.

Uuringus osalenute arvates kaasatakse Saaremaal aegajalt vabatahtlikke erinevatesse tegevustesse. Vastustest selgus, et saaks ja võiks rohkem kaasata, kui seda tehakse hetkel. Siit saab järeldada, et vabatahtlikke on, kes soovivad kaasa lüüa, kuid vähe kaasatakse või ei olda teadlikud vabatahtlikke kaasamise võimalustest. Samas uuringus osalejatest pea pooled on kaasanud enda igapäevatöös vabatahtlikke.

Respondentide vastustest selgus, et vabatahtlik sotsiaaltöö on seotud sotsiaalsektoriga, kus vabatahtlike poolt pakutakse sotsiaalteenuseid. On ka sotsiaalselt nõrgemate toetamine. Teooria osas välja toodud vabatahtliku sotsiaaltöö mõiste, mille sõnastab Kiik (2010) kinnitab uuringus osalenute vastust sõnastades: see on see sotsiaalse suunitlusega tegevus, mille eesmärk on ennetada või lahendada sotsiaalseid probleeme. Tegevus on

suunatud indiviidide ja gruppide heaolu suurendamisele. Tööd teevad kas vabatahtlikud mõne organisatsiooni raames või vabatahtliku organisatsiooni poolt palgatud inimesed.

Pea poolte vastajate arvates, on nende igapäevatöös ette tulnud vajadus kaasata vabatahtlikke erinevatesse tegevustesse. Peamisteks sotsiaaltöö valdkondadeks kus on enim vaja vabatahtlikke kaasata on eakad, noored ja puudega inimesed. Nendeks tegevusteks on olnud tugiisik peredele, ürituste läbiviimine, lastelaagris abistamine, toiduabi jagamine ja projektide kirjutamine. Selgus ka, et kõik sotsiaalvaldkonnad on väga olulised kus vabatahtlikke kaasata. See tähendab, et vabatahtlik sotsiaaltöö sotsiaalvaldkonna spetsialistide igapäevatöös on väga vajalik ja tänuväärne tegevus.

Kannelmäe-Geerts (2011) arvates on vabatahtlik tegevus sageli just selline algatus, mis toob esmalt kaasa muutuse isiklikul tasandil ja seejärel arusaamise, et mõju on laiem ja võimaldab omal moel maailma muuta, mis toetab uuringut. Uuringu tulemustest selgus, et vabatahtlik sotsiaaltöö on oluline respondentide igapäevatöös, mille tulemusel on kogukonnas tugevad inimesed. Vabatahtliku sotsiaaltöö abil saab parandada inimeste elukvaliteeti ning aidata suuremat hulka kliente, toetades neid väga erinevates valdkondades, näiteks olles tugiisikuks lapsele või eakale ja erivajadusega inimesi kaasates neid igapäevaellu. Kui inimesel on jõudu, siis on ka ühiskond tugev ja seda tugevam on ka riik. Töö teooria osas on välja toodud vabatahtliku sotsiaaltöö olulisus nii indiviidile kui ühiskonnale laiemalt, mis selgub ka käesolevast uuringust.

Peamisteks takistusteks vabatahtlike leidmisel ja kaasamisel osutusid sobiva aja leidmine, inimesed on liigselt hõivatud enda igapäevatööga, et ei jõua peale tööd teha veel vabatahtlikku tegevust. Ning takistuseks on ka motiveerimine läbi tunnustamise, mis on väga oluline vabatahtlikke töö tegijatele.

Uuringust selgus, et vabatahtlikus tegevuses osalemise üks motivaatoritest on saadav tunnustus, selleks on oluline jätkata vabatahtlike ja nende kaasajate tunnustamist. See aitab kaasa ka elanikkonna teadlikkuse tõstmisele erinevatest vabatahtlikuna tegutsemise võimalustest ja kasust. Oluliseks peetakse ka teadlikkuse tõstmist läbi erinevate selgitustööde, mis võiksid alata juba gümnaasiumis, et vabatahtlikel ja vabatahtlike kaasajatel oleks võimalus saada tegutsemiseks vajalikku infot. Järelikult tuleb vabatahtlikku tegevust rohkem kajastada läbi erinevate meedikanalite, ajakirjanduse

vahendusel ja kindlasti ka avalikel koosviibimistel. Rohkem märgata ja tunnustada neid, kes teevad vabatahtlikku tööd olgu selleks kui väike või suur panus. Et tõsta Saaremaal vabatahtliku tegevuse arvukust ja teadlikkust, tuleks teostada suurema mahuline uuring Saaremaa näitel. Mille tulemusena saab teada, mida teha veel, et antud tegevus saaks suuremat kõlapinda, rohkem tähelepanu ja reklaami. Tööandjad võiksid vabatahtliku tegevuse kogemusi võtta kui isiksuse lisaväärtust, mis loomulikult ei tähenda seda, et need, kes sellega ei tegele ei ole väärtuslikud inimesed. Vabatahtliku tegevuse definitsioon tuleks Eestis ametlikuks teha, tunnustamised ja tänuüritused suurema tähtsusega ja võimalikult laiaulatuslikult. Vabatahtlik tegevus on oluline ressurss individile kui ka ühiskonnale laiemalt.

KOKKUVÕTE

Vabatahtlik tegevus annab häid kogemusi, positiivseid emotsioone ja avardab silmaringi. Vabatahtlikku tegevusse panustatakse enda aega ja energiat ilma selle eest tasu saamata. Vabatahtlikku tööd on võimalik teha nii Eestis kui välismaal. Vabatahtlik tegevus on üha enam populaarsust koguv. Pea iga kolmandik inimene panustab vabatahtlikku tegevusse.

Käesolevas lõputöös on uuritud sotsiaalvaldkonna spetsialistide teadlikkust vabatahtlikust tegevusest, vabatahtlikke kaasamisest ja selle vajalikkusest Saaremaal.

Selle jaoks viidi läbi märtsi algusest kuni aprilli alguseni läbi internetikeskkonnas avatud küsimustega ankeetküsitlus. Küsitlusele vastas 13 sotsiaalvaldkonnas tegutsevat isikut. Töö koosnes teoreetilisest ja empiirilisest osast. Töö teoreetiline pool andis ülevaate kodanikuühiskonna olemusest Eestis, vabatahtliku tegevuse olulisuse sotsiaalmaastikul läbi erinevate autorite nii Eestis kui Euroopas. Sotsiaaltöö ja vabatahtliku tegevuse omavahelise seose. Lisaks andis töö ülevaate Saaremaal toimuvast vabatahtlikust tegevusest.

Lõputöö empiiriline osa viidi läbi kvalitatiivsel uurimismeetodil. Antud meetodi eesmärgiks oli uurida arvamusi, muljeid ja väärtushinnanguid, ning mille tulemuseks on kirjeldav tekstiline teave, mida võib illustreerida uuringus osalejate vastustega ning väljendada ka piltlikult mõningate joonistega. Kus tõlgendatakse uuringus osalejate vastuseid.

Andmeid koguti läbi struktureeritud intervjuu ehk ankeetintervjuu, Google forms keskkonnas. Ankeet koosnes 23 küsimusest, millest kolm küsimust oli valikvastustega ja ülejäänud avatud küsimustega. Küsimused jagunesid nelja osasse, kus esimene osa koosnes vastajate üldandmetest, teine osa keskendus vabatahtliku tegevuse teadlikkusele, kolmas peamisteks valdkondadeks, kus vabatahtlikke kaasata ja neljandas osas uuriti

peamisi takistusi, mis ilmenvad vabatahtlikke leidmisel ja kaasamisel. Valimisse kuulusid 13 respondenti, kelleks valiti üle Saaremaakonna erinevad omavalitsuste sotsiaaltöö spetsialistid. Vabatahtlikud tugiisikud ja erinevates MTÜ-des tegutsevad isikud.

Uurimistulemustele baseerudes võib välja tuua, et sotsiaalvaldkonnas tegutsevad spetsialistid on teadlikud vabatahtlikust tegevusest, sõnastades selle enda vabast tahtest ja tasuta tegevuseks. Pea kõik uuringus osalejad teevad ka ise peale enda igapäevatöö vabatahtlikku tööd. Kaasatakse ka enda igapäevatöös vabatahtlikke erinevatesse tegevustesse, nagu näiteks eakate inimeste päeva sisustamiseks, tugiisikuks olemiseks ja tegevustesse, mille jaoks pole sotsiaaltöötajal ajaressurssi. Arvatai, et Saaremaal kaasatakse vabatahtlikke aegajalt, kuid selgus, et saab ja võiks rohkem kaasata. Vabatahtlikku sotsiaaltööd peetakse oluliseks ja tänuväärseks tegevuseks. Seeläbi, et tööd tehakse suure kire ja hoolimisega, mille käigus saab aidata suuremat hulka kliente hoides sotsiaaltöötaja ajaressurssi kokku. Selle tulemusel paraneb abivajajate elukvaliteet ning tugevneb ühiskond.

Peamisteks sotsiaaltöö valdkondadeks, kus vajadus vabatahtlikke kaasata on eakad ja noored ning puudega inimesed, lapsed, töötud ja pered. Arvati, et igapäevatöös on raske piiri tõmmata, kus läheb vabatahtlik tegevus, ning mis kuulub töökohustuste hulka. Enda töös pühendatakse alati rohkem kui ette nähtud, seega tehakse mitmeid tegevusi, mida võib nimetada vabatahtlikuks tegevuseks. Seega on piiri on raske tõmmata, milline konkreetne tegevus on vabatahtlik töö või siis mitte.

Põhilisteks takistusteks vabatahtlikke leidmisel osutusid sobiva aja leidmine, sest inimesed on liiga hõivatud enda igapäevatööga, et peale selle veel vabatahtlikuna panustada. Kiire elutempo seab tihtipeale piirangud. Vabatahtlikke motiveerimisel on suur tähtsus tunnustamisel ja teadlik suunamine ning kindlasti ka teadlikkuse tõstmine läbi teavitustöö. Vabatahtliku sotsiaaltöö tegijaid motiveerib eelkõige soov ja tahe tundes seeläbi ennast kasulikuna ja inimlikuna.

Käesoleva lõputöö püstitatud eesmärk, mis tugines kolmele uurimisküsimusele sai täidetud. Kokkuvõtteks võib öelda, et vabatahtlik tegevus, olgu selleks ükskõik milline valdkond on väga tänuväärne ja vajalik tegevus. Et tõsta Saaremaal vabatahtliku tegevuse arvukust ja teadlikkust, tuleks teostada suurema mahuline uuring Saaremaa näitel. Mille

tulemusena saab teada, mida teha veel, et antud tegevus saaks suuremat kõlapinda, rohkem tähelepanu ja reklaami. Tööandjad võiksid vabatahtliku tegevuse kogemusi võtta kui isiksuse lisaväärtust, mis loomulikult ei tähenda seda, et need, kes sellega ei tegele ei ole väärtuslikud inimesed. Vabatahtliku tegevuse definitsioon tuleks Eestis ametlikuks teha, tunnustamised ja tänuüritused suurema tähtsusega ja võimalikult laiaulatuslikult.

VIIDATUD ALLIKAD

Aarna, O. (2007). Kodanikuühiskond ja jätkusuutlik Eesti. Riigikogu toimetised nr 15, 2007. Loetud aadressil

<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=10925&highlight=kodaniku%C3%BCChiskond&op=archive2> 18.01.2016

Becoming a social care worker in the voluntary sector. (2013) Loetud aadressil

<http://www.theguardian.com/careers/careers-blog/becoming-a-social-care-worker-in-the-voluntary-sector>

Eesti Inimõiguste Keskus. Kodanikuühiskond. (2008-2009). Loetud aadressil

<http://humanrights.ee/inimoiguste-aruanne-2/740-2/kodanikuuhiskond/>

Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon Leitav aadressil:

<http://www.eswa.ee/index.php?go=terminoloogia#s> 25.01.2016

Euroopa Komisjon. (2011). Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile Nõukogule,

Euroopa majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele ELi poliitikat ja

vabatahtlikku tegevust käsitlev teatis: piiriülese vabatahtliku tegevuse tunnustamine ja

edendamine ELis. Loetud aadressil [http://eur-lex.europa.eu/legal-](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?toc=OJ%3AC%3A2012%3A181%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.C_.)

[content/ET/TXT/?toc=OJ%3AC%3A2012%3A181%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.C_.](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?toc=OJ%3AC%3A2012%3A181%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.C_.)

Euroopa Parlamendi Eurobaromeetri eriuuring nr 75.2 2011. Vabatahtlik töö. Loetud

aadressil

http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/juillet/04_07/eb%2075_2_%20synthese%20analytique%20benevolat_et.pdf

Eesti Punane Rist. (2016). Loetud aadressil <http://www.redcross.ee/et/saaremaa.html>

Gramberg, A., Vutt, M. (2005). „Vabatahtliku tegevuse väljakutsed Eestis“. Riigikogu

Toimetised 11. Loetud aadressil

<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11561&op=archive2>

Hea Kodanik. (2016). Loetud aadressil <http://www.ngo.ee/kodaniku%C3%BCChiskond>

Hein, M. (2011). Vabatahtlik tegevus aitab ennast ületada. *Olen vabatahtlik muudan maailma*. Loetud aadressil

www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/olen_vabatahtlik_muudan_maailma.pdf

Helm, M. (2012). Vabatahtlik töö – sa ei pea, sa võid! *Saarte Hääl* 30.10.2012. Loetud aadressil <http://www.saartehaal.ee/2012/10/30/vabatahtlik-too-sa-ei-peat-sa-void/>

Jamnes, R. (2008). Vabatahtliku tegevuse ja selle suhtumise võrdlev analüüs Paide linna ja Järvamaa alevikukoolide (Koeru Keskkool ja Aravete Keskkool) põhjal.

(Bakalaureusetöö). Tallinna Ülikool, Terviseteaduste ja Spordi Instituut, Sporditeooria Õppetool.

Kannelmäe-Geerts, M. (2011). Noorte vabatahtlik tegevus ja ettevõtlikus. Noorsootöö muutuv maailmas *MIHUS* nr 6

Karilaid, E. (2011). Vabatahtlik tegevus toob särtsu ka pensionipõlves. *Olen vabatahtlik muudan maailma*. Loetud aadressil

https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/olen_vabatahtlik_muudan_maailma.pdf

Kiik, R. (1998). Vabatahtlik sotsiaaltöö Põhjamaades. Teoses: Eesti Sotsiaaltöö I Kodanikuhariduse ja vabatahtliku tegevuse analüüs Euroopa sotsiaaluuringu põhjal.

(2012). Loetud aadressil

[https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Uuringud/Kodanikuyhis-kond/2012_kodan.Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus RAKE. 2012ikuhariduse_ja_vabatahtliku_tegevuse_analuus_euroopa_sotsiaaluuringu_pohjal_0.pdf](https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Uuringud/Kodanikuyhis-kond/2012_kodan.Tartu%20Ülikooli%20sotsiaalteaduslike%20rakendusuuringu%20keskus%20RAKE.2012%20Kodaniku%20hariduse%20ja%20vabatahtliku%20tegevuse%20analüüs%20euroopa%20sotsiaaluuringu%20põhjal_0.pdf)

Kodanikuühiskonna Arengukava 2015-2020. lk 4. Loetud aadressil

<http://www.kysk.ee/failid/Upload/files/KODAR.pdf> 07.02.2016

.Kodres, M. (2011) „Riik ja vabatahtlik – nagu seen ja samblik.“ *Hea kodanik*, nr 2, 2-43

Kuhnle S. & Selle, P. (1995). Government and Voluntary Organizations. A relational perspective. Avebury. Aldershot. England

Liinak, E. (2003). Vabatahtliku sotsiaaltöö teoreetilisi käsitusi. Ajakiri „Sotsiaaltöö“ nr 1, 2003.

Luide, U. (2013). Vabatahtlike tegutsemismotiivid ja vabatahtlik tegevus organisatsiooni Serve the City näitel. Lk 27. Tallinna Ülikooli Sotsiaaltöö Instituut. (Magistritöö)

Mis on Kodanikuühiskond? Hea Kodanik. Loetud aadressil <http://www.ngo.ee/kodaniku%C3%BCChiskond> 18.01.2016

Mitendorf, A. (2010). Lääne-Viru Rakenuskõrgkool. Sotsiaaltöö teooriad ja meetodid. Loetud aadressil http://www.lvrkk.ee/kristiina/Airi_Mitendorf/ST/sotsiaaltoumlouml-olemus-ja-praktika.html

MTÜ Saaremaa Kodukant. (2016). Arengukava. Loetud aadressil <http://saarekodukant.edu.ee/koduleht/index.php/demoleht/arengukava/>

MTÜ Saaremaa Lasterikaste Perede Ühendus. (2016). Organisatsioon. Loetud aadressil <http://lasterikkad.ee/saaremaa/organisatsioon/>

Mänd, T. Gramberg, A. Kõre, K. (2004-2005). *Vabatahtlik töö Euroopa Liidus „Paberid ja Praktika“*. Loetud aadressil <http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/14372> Vabatahtlik töö. 26.

Models of Volunteer Management: Professional Volunteer Program Management in Social Work. 2014. DOI:10.1080/23303131.2014.899281

Noor, K. (2011). „Vabatahtliku tegevuse majanduslik väärtus“. *Hea Kodanik*, nr 2 lk 8-9.

Paluoja, S. (2011). Vabatahtliku keskuse tegevust ilmestab leping. *Pärnu Postimees*, nr 101 lk 3. Loetud aadressil <http://pluss.parnupostimees.ee/449208/vabatahtliku-keskuse-tegevust-toetab-leping?>

Paluoja, S. 2014. Vabatahtlik tegevus ilmestab elulookirjeldust. *Pärnu Postimees* nr 230, 27.11. 2014. <http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=parnupostimees> 20141127.2.6.2

Piho, M.(2010). Eakas vabatahtlik toetab ühiskonda ja aitab ennast. Ajakiri „Sotsiaaltöö“ nr 2.

Pilt, M. (2010). Kursuse „Kvalitatiivne uurimistöö ja internetifoorumid“ Tartu Ülikool. Loetud aadressil http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/14841/kvalitatiivne_uurimistoo_internetifoorumid.pdf?sequence=1

Raudla, H. 2002. Survegrupid ja huvigrupid. *Kodaniku Raamat*.

Rochester, C. 2006. *Making sense of volunteering. A literature review*. Loetud aadressil <http://practicalwisdomr2z.co.uk/consultancy/wp-content/uploads/2011/05/Making-sense-of-volunteering-ROCHESTER-2006.pdf>

Saaremaa Noorte Infoportaal. Vabatahtlikkus. (2016). Loetud aadressil <http://www.snip.ee/vaba-aeg/vabatahtlikkus>

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Estonia. (2010). GHK. Loetud aadressil http://www.siseministeerium.ee/public/National_report_EE.pdf

Tasuja, M. 2011 Kodanikuühiskonna ja vabatahtliku töö moodulid ajakasutuse uuringus. Loetud aadressil <https://www.stat.ee/dokumendid/53607>

Svensson, M. (2011). Võimalus anda ja õppida. *Olen vabatahtlik muudan maailma!* Loetud aadressil https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/olen_vabatahtlik_muudan_maailma.pdf

Tõnsing, D-T. (2011) „Vabatahtlikkuse aasta on ka isiklik aasta.“ *Hea kodanik*, nr 2, 2-43

Vabatahtlikke Värav. (2016). Loetud aadressil <http://vabatahtlikud.ee/vabatahtlik-tegevus/>

Volunteering and Participation on the Agenda. Survey on volunteering policies and partnerships in the EU. CIVIQ. Utrecht (2004, 33)

„Volunteering in the European Union”. (2010). lk 45-67. Table 3-6 Trends in the age of volunteers across European countries. Loetud aadressil http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf

Why volunteering matters. European Volunteer Centre. Loetud aadressil <http://www.cev.be/about-2/why-volunteering-matters>

Widjaja, E. (2010). *Motivation behind volunteerism*. Lk 4. Loetud aadressil http://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1015&context=cmc_theses

Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology* 26: 215-40

United Nations Volunteers. How to volunteer 2016. Loetud aadressil <http://www.unv.org/how-to-volunteer.htm>

LISAD

Lisa 1. Ankeetküsitlus

Vabatahtliku sotsiaaltöö kogemused Saaremaa näitel

Hea Vastaja!

Olen Heleri Jõgi, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse 4. aasta üliõpilane. Kirjutan lõputööd teemal „Vabatahtliku sotsiaaltöö kogemused Saaremaa näitel“ ning viin selle raames läbi uurimuse Saaremaal töötavate sotsiaalvaldkonna töötajate seas. Sellega seoses vajan Teie abi antud küsitluse täitmisel, kus uuringi eelpool nimetatud teemat. Antud küsitlus on anonüümne ning sellele vastamiseks kulub aega umbes 30 minutit. Saadud tulemusi kasutatakse töös üldistatult. Täiendavate küsimuste korral palun võtke minuga ühendust küsitluse lõpus toodud kontaktidel.

Üldandmed

1. Teie vanus: _____

2. Teie haridustase:

- a) Keskharidus
- b) Kutseharidus
- c) Keskeri
- d) Kõrgharidus

e) Muu (mis?) _____

3. Kuidas on Teie täpne ametinimetus? _____

4. Kui kaua olete töötanud antud erialal?

a. 0-5 aastat

b. 6-10 aastat

c. 11-15 aastat

d. Kauem kui 15 aastat

e. Muu (mis?) _____

Teadlikkus vabatahtlikust tegevusest

5. Mida tähendab Teie jaoks vabatahtlik tegevus/töö?

6. Kes on Teie arvates vabatahtlik?

7. Mis te arvate, kas vabatahtlikke kaasatakse Saaremaal piisavalt erinevatesse tegevustesse?

a. Jah, kaasatakse piisavalt

b. Kaasatakse aegajalt

c. Kaasatakse vähesel määral

d. Ei kaasata üldse

e. Ei oska öelda

8. Palun kommenteerige eelmises küsimuses antud vastust.
9. Mis on peamised valdkonnad, kus Saaremaal vabatahtlikud kaasatud on?
10. Mis on Teie arvates vabatahtlik sotsiaaltöö?
11. Mille poolest peate vabatahtlikku sotsiaaltööd oluliseks?
12. Kuidas võiks vabatahtlik sotsiaaltöö Teie igapäevatööd toetada?
13. On Teie igapäevatöös ette tulnud vajadus kaasata vabatahtlikke? Kui jah, siis millistes tegevustes?

Peamised valdkonnad, kus vabatahtlikke rakendada

14. Millises sotsiaaltöö valdkonnas on Teie arvates enim vaja vabatahtlikke kaasata (eakad, noored, lapsed, puudega inimesed jne)? Palun põhjendage.
15. Kas Te teete peale enda igapäevatöö vabatahtlikku tööd?
16. Millises valdkonnas ja kuidas vabatahtlikuna panustate?
17. Kui palju Te enda igapäevatöös pühendate aega vabatahtlikule sotsiaaltööle? Nimetage palun tegevused (juhul kui neid on), mis Teie kohustuste hulka ei kuulu, kuid teete neid ikkagi.
18. Mis motiveerib Teid tegutsema vabatahtlikuna (sotsiaalvaldkonnas)?
19. Millised on Teie senised kokkupuuted vabatahtlike organisatsioonidega? Võimalusel palun nimetage mõni.

Põhilised takistused vabatahtlike leidmisel ja motiveerimisel

- 20.** Millised on peamised takistused vabatahtlike leidmisel ja kaasamisel? (Tooge välja Teie enda kogemused kui olete vabatahtlikke kaasanud. Kui Te pole varem kaasanud, siis mis võiksid olla peamised takistused?)
- 21.** Mis Te arvate mis motiveerib vabatahtlikke panustama sotsiaalvaldkonda?
- 22.** Palun öelge kuidas Teie arvates saab motiveerida ja kaasata vabatahtlikke panustama sotsiaalvaldkonda?
- 23.** Kui Te soovite veel midagi lisada, mida pole antud küsimustikus välja toodud, siis palun lisage need mõtted siia.

Aitäh vastamast!

Heleri Jõgi

heleri.jogi.001@mail.ee

SUMMARY

VOLUNTARY SOCIAL WORK EXPERIENCE IN THE EXAMPLE OF SAAREMAA

Heleri Jõgi

Volunteering provides good experience, positive emotions and broadens the mind. In volunteering, a person contributes one's time and energy without being rewarded for it. It is possible to volunteer both in Estonia and abroad. Voluntary activity is gaining more and more popularity. Nearly every third person contributes to voluntary work.

The theme of the given thesis is topical because voluntary activity in Estonia has gained popularity and nearly every third Estonian has had some experience in volunteering. Praxis' 2013 study also brought out that participation rate in voluntary activity is an increasing trend. The author of the given thesis has been a volunteer oneself as well as involved volunteers as a social worker.

The given thesis studies the awareness of social sector specialists of voluntary activity, volunteer involvement and the necessity at Saaremaa. For conducting the study, the following research tasks have been set:

- What is the awareness of social sectors' specialists of voluntary activity?
- What are the main obstacles in motivating and finding volunteers and how is assessed the frequency in involving them in different activities?
- What are the main fields where volunteers have been involved the most?

The study consists of theoretical and empirical parts. The theoretical part gives an overview of the nature of civil society in Estonia, the importance of voluntary activities in social field through various authors in both Estonia and Europe, the relationship between social work and voluntary activity. In addition, the study gives an overview of voluntary activities taking place at Saaremaa.

The empirical part of the thesis was carried out through qualitative research method. The given methods' purpose is to study the views, impressions and values which provide a descriptive textual knowledge that can be illustrated by the replies of the people participating in the study and also be expressed figuratively by some graphs in which the replies of the participants are interpreted.

The data was collected through a structured interview or a questionnaire in Google Forms environment. Questions were divided into four parts, the first part comprised the general data of the respondents, the second part focused on the awareness of voluntary activity, the third part examined the key areas in which volunteers can be involved and the fourth studied the main obstacles that may arise in finding and involving volunteers. The sample included 13 respondents who were selected among different local governments' social work specialists across the county of Saaremaa, voluntary support persons and persons active in various non-profit organisations.

Based on the results of the survey, it can be pointed out that specialists active in social services, are aware of voluntary activities, naming it an activity of free will and of non profit. Nearly all of the participants of the survey take part in voluntary activities in addition to their everyday work. In their everyday work they include volunteers in various activities, such as helping to find activities for the elderly, being a support person and activities for which a social worker lacks of time. It was said that volunteers have been involved from time to time but it appeared they could and should be involved more often at Saaremaa. Voluntary social work is considered to be important and worthwhile activity because it is done with great passion and care through which a greater number of customers can be helped by sparing the social workers time resource. As a result, the quality of life of those in need improves and society strengthens.

The main areas of social work in which there is a need to involve volunteers is the elderly and youth and the disabled, children, the unemployed and families. It was thought that in everyday work it is difficult to draw the line between voluntary activities and what really belongs to the duties related to the job. In their work they are more devoted than required therefore a number of activities are carried out which can be considered as voluntary activity. This is why it is difficult to draw the line which specific activity is voluntary and which is not.

The main obstacle in finding volunteers was lack of time since people are too occupied in their everyday work to contribute in volunteering after that. Fast pace of life is often restricting. In motivating the volunteers a great importance is in recognition and conscious direction and most certainly raising the awareness through advocacy. Volunteers in social work are mostly motivated by the desire and will, therefore feeling themselves as useful and humane.

As a conclusion, it can be said that voluntary activity in whatever field is very worthwhile and necessary activity. To raise the number and awareness of voluntary activity at Saaremaa a research of greater scale in the example of Saaremaa should be executed, through which it can be found out what else to do to have this activity get more resonance, more attention and promotion. Employers should consider experience in voluntary activities as persons' additional value points, which definitely does not mean that the people not engaged in voluntary activities were not valuable. The definition of voluntary activity should be made official in Estonia, recognition and thank events to have more importance and held more wide scale.

Lisa 3. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Heleri Jõgi,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Vabatahtliku sotsiaaltöö kogemused Saaremaa näitel

Mille juhendaja on, Liina Käär

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, 18.05.2016